

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «Перспективи розвитку сільського зеленого туризму та шляхи впровадження світового досвіду на туристичний ринок України»

Здобувачка:
Аліна ШПИЧКА
4 курсу групи МТс-43

Керівник: д.е.н., професор каф. ТБтаР
Віра ЛЕБЕДЄВА

Консультант: професор каф. ФОтаА
Лариса ІВАНЧЕКОВА

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 02.06.2026 р., протокол №10

Завідувачка кафедри ТБ та Р _____ Наталя ДОБРЯНСЬКА
(підпис)

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інститут	Навчально-науковий інститут готельно-ресторанного і туристичного бізнесу та енології О.О. Преображенського
Кафедра	туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав.кафедри ТБ та Р
Наталя ДОБРЯНСЬКА

« 23 » жовтня 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Шпички Аліни Ярославівни

1. Тема роботи: Перспективи розвитку сільського зеленого туризму та шляхи впровадження світового досвіду на туристичний ринок України
Затверджена наказом ОНТУ від 23.10.2025 наказ №577-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 31.05.2026р
3. Вихідні дані роботи: монографії, підручники, посібники, законодавчі та нормативні документи, первинна документація, звіти туристичних організацій, статистичні звіти, наукові статті та тези.
4. Перелік питань, які потрібно розробити:
 - РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні основи розвитку сільського зеленого туризму
 - РОЗДІЛ 2. Аналіз сучасного стану та потенціалу розвитку зеленого туризму в Україні
 - РОЗДІЛ 3. Розробка нового проєкту зеленого (сільського) туру та його економічне обґрунтування
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначення обов'язкових креслень) Презентація до кваліфікаційної роботи (17 слайдів)

6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів роботи(для кваліфікаційної роботи бакалавра):

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	Лариса ІВАНЧЕКОВА	23.10.2025	25.05.2026

7. Дата видачі завдання – «23» жовтня 2025 р.

Керівник _____ Віра ЛЕБЕДЄВА
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Аліна ШПИЧКА
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Термін виконання етапів роботи
1	Отримання теми для кваліфікаційної роботи	23.10.2025
2	Затвердження плану кваліфікаційної роботи	10.03.2026
3	Надання 1 розділу на перевірку	19.04.2026
4	Надання 2 розділу на перевірку	11.05.2026
5	Надання 3 розділу на перевірку	18.05.2026
6	Формування висновку, списку використаних джерел, додатків	19.05.2026
7	Розробка презентації	21.05.2026
8	Здача закінченої кваліфікаційної роботи	31.05.2026

Здобувачка

підпис

Аліна ШПИЧКА

Керівник роботи

підпис

Віра ЛЕБЕДЄВА

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка _____ Аліна ШПИЧКА

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 102 сторінки, 14 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел з 47 найменувань.

Мета дослідження полягає у визначенні перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні, обґрунтуванні шляхів упровадження світового досвіду та розробці нового туристичного продукту.

Об'єктом дослідження є сільський зелений туризм як напрям внутрішнього туризму, що сприяє збереженню культурної спадщини, підтримці місцевих громад і розвитку сільських територій.

Предметом дослідження є організаційні та практичні підходи до розвитку сільського зеленого туризму, формування туристичного маршруту, його економічного обґрунтування та просування на ринку України.

За результатами виконаної роботи розроблено концепцію нового сільського зеленого туру, сформовано маршрут і програму подорожі, здійснено розрахунок вартості та оцінено перспективи його впровадження. Отримані результати можуть бути використані туристичними підприємствами, громадами, власниками сільських садиб і закладами гостинності для розвитку нових туристичних продуктів та підвищення привабливості сільських територій України.

Рік захисту роботи 2026

ANNOTATION

to the qualification work of a bachelor

The thesis comprises 102 pages, 14 tables, 10 figures and a bibliography of 47 references.

The aim of the study is to identify the prospects for the development of rural green tourism in Ukraine, justify ways to implement global experience, and develop a new tourism product.

The object of the study is rural green tourism as a segment of domestic tourism that contributes to the preservation of cultural heritage, support for local communities, and the development of rural areas.

The subject of the study is organizational and practical approaches to the development of rural green tourism, the creation of a tourist route, its economic justification, and its promotion in the Ukrainian market.

Based on the results of the work carried out, a concept for a new rural green tour has been developed, an itinerary and programme have been drawn up, costs have been calculated, and the prospects for its implementation have been assessed. The findings can be used by tourism businesses, local communities, owners of rural guesthouses and hospitality establishments to develop new tourism products and enhance the appeal of rural areas in Ukraine.

The year of job protection is 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО (СІЛЬСЬКОГО) ТУРИЗМУ.....	10
1.1. Сутність, функції та класифікація сільського зеленого туризму.....	10
1.2. Світовий досвід розвитку зеленого туризму та можливості його адаптації в Україні.....	17
1.3. Роль зеленого туризму в соціально-економічному розвитку сільських територій.....	22
Висновок до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	33
2.1. Стан та тенденції розвитку зеленого туризму в Україні.....	33
2.2. Ресурсний потенціал регіонів України для розвитку зеленого туризму.....	42
2.3. SWOT-аналіз розвитку зеленого туризму в Україні.....	53
Висновок до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА НОВОГО ПРОЄКТУ ЗЕЛЕНОГО (СІЛЬСЬКОГО) ТУРУ ТА ЙОГО ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ.....	58
3.1. Концепція та характеристика нового туристичного продукту.....	58
3.2. Формування маршруту та програми туру.....	62
3.3. Розрахунок вартості нового туру.....	77
3.4. Оцінка перспектив запровадження туру на туристичний ринок України.....	81
Висновок до розділу 3.....	84
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89
ДОДАТКИ.....	94

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку нових підходів до розвитку туристичного ринку України в умовах кризових викликів, воєнного стану та потреби у відновленні економічної активності регіонів. Сільський зелений туризм є одним із перспективних напрямів внутрішнього туризму, оскільки поєднує відпочинок у природному середовищі, знайомство з культурною спадщиною, традиційним побутом, гастрономією та локальними особливостями сільських територій.

Особливого значення сільський зелений туризм набуває для розвитку малих громад, адже сприяє створенню нових робочих місць, підтримці місцевого підприємництва, популяризації локальних продуктів, етнографічних традицій, ремесел і природних об'єктів. Водночас важливим є вивчення світового досвіду організації зеленого туризму та визначення можливостей його адаптації до українських умов.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні, обґрунтування шляхів упровадження світового досвіду на туристичний ринок України та розробка нового сільського зеленого туру з урахуванням природного, культурного й етнографічного потенціалу регіонів.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. розкрити сутність, функції та класифікацію сільського зеленого туризму;
2. проаналізувати світовий досвід розвитку зеленого туризму й визначити можливості його використання в Україні;
3. охарактеризувати роль зеленого туризму в соціально-економічному розвитку сільських територій;
4. дослідити сучасний стан і тенденції розвитку зеленого туризму в Україні;
5. визначити ресурсний потенціал регіонів для формування зелених туристичних продуктів;

6. провести SWOT-аналіз розвитку сільського зеленого туризму; розробити концепцію нового туристичного продукту;
7. сформувати маршрут і програму сільського зеленого туру;
8. здійснити розрахунок його вартості та оцінити перспективи впровадження на туристичний ринок України.

Об'єктом дослідження є сільський зелений туризм як напрям внутрішнього туризму, що сприяє розвитку сільських територій, збереженню культурної спадщини та активізації місцевої економіки.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні та практичні підходи до розвитку сільського зеленого туризму, формування нового туристичного маршруту, його економічного обґрунтування та просування на туристичному ринку України.

У процесі дослідження використано методи аналізу й узагальнення наукових джерел, порівняльний метод, системний підхід, метод класифікації, SWOT-аналіз, економічні розрахунки та метод проектування туристичного маршруту.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, наукові праці з питань туризму, матеріали міжнародних і вітчизняних організацій, статистичні дані, інформаційні ресурси туристичних підприємств, офіційні сайти органів влади, а також матеріали, що характеризують туристичний потенціал регіонів України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання розробленого туристичного продукту туристичними підприємствами, територіальними громадами, власниками сільських садиб та закладами гостинності для розвитку сільського зеленого туризму, популяризації локальної культурної спадщини й підвищення туристичної привабливості сільських територій.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі розглянуто теоретико-методичні основи розвитку сільського зеленого туризму. У другому

розділі проаналізовано сучасний стан, тенденції та ресурсний потенціал зеленого туризму в Україні. У третьому розділі розроблено новий проєкт сільського зеленого туру, сформовано його програму, розраховано вартість і визначено перспективи впровадження на туристичний ринок України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО
ЗЕЛЕНОГО СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність, функції та класифікація сільського зеленого туризму

У сучасній туристичній науці поняття сільського зеленого туризму розглядається як складне та багатогранне явище, що поєднує рекреаційні, соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку територій. Зелений туризм трактується через систему взаємопов'язаних категорій, зокрема таких як сільський туризм, агротуризм та екотуризм (рис.1.1).

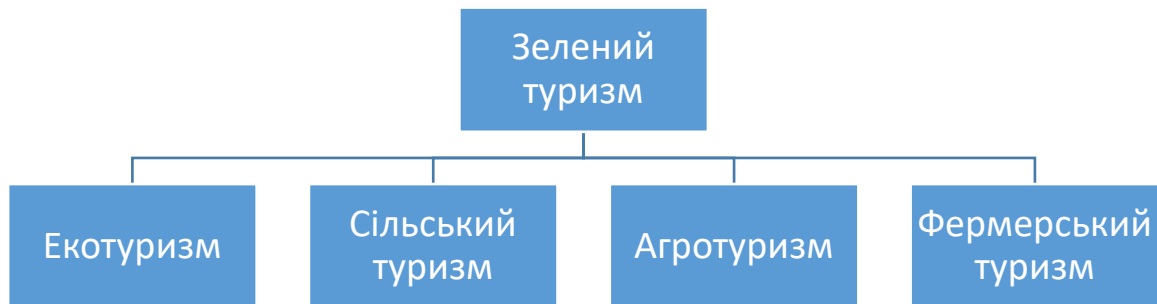

Рис.1.1. Основні види зеленого туризму

Джерело: складено автором

У межах дослідження сутності, функцій та класифікації зеленого туризму важливим є розгляд суміжних понять, які відображають його змістові та функціональні особливості. Одним із ключових понять виступає екологічний туризм, що тісно пов'язаний із природоорієнтованими формами відпочинку та принципами сталого розвитку. Аналіз підходів до визначення екологічного туризму дозволяє глибше зрозуміти природу зеленого туризму, його екологічну спрямованість, а також місце у загальній класифікації туристичної діяльності.

У наукових дослідженнях одним із найбільш уживаних є поняття «екологічний туризм». Вперше цей термін було запропоновано у 1978 р. Thomas Miller, який трактував його як форму сталого туризму, орієнтованого

на дбайливе ставлення до навколишнього середовища. Такий вид туризму передбачає пізнання природного та культурного середовища і спрямований на його збереження та покращення [1].

Практично одночасно, незалежно від попереднього визначення, власне бачення екологічного туризму сформулював Néctor Ceballos-Lascuráin у 1980 р. Він розглядав екотуризм як подорож до відносно незайманих або малозмінених природних територій із метою пізнання, естетичного сприйняття та отримання задоволення від спостереження за природними ландшафтами, флорою і фауною. Важливою складовою такого туризму також є ознайомлення з культурними особливостями місцевого населення, що проживає на цих територіях. У *British Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality* (1993), автором якого є С. Медлік, подано трактування основних понять, пов'язаних із сільським та екологічним туризмом [1].

Сільський туризм (*rural tourism*) розглядається як форма відпочинку, що реалізується в межах сільської місцевості. Його сутність полягає у створенні та розвитку туристичних маршрутів, облаштуванні рекреаційних зон, функціонуванні сільських і етнографічних музеїв, а також організації центрів туристичного обслуговування із залученням гідів та екскурсоводів. Водночас поняття сільського туризму є ширшим і не обмежується лише діяльністю, пов'язаною із сільським господарством, тому його не слід повністю ототожнювати з агротуризмом [1].

Агротуризм (*agritourism, farm tourism*) визначається як різновид відпочинкового туризму, що базується на використанні ресурсів фермерського господарства. Він може набувати різних форм, однак обов'язковим елементом є забезпечення проживання туристів. Основними формами виступають розміщення гостей безпосередньо у господарстві з обслуговуванням або організація ночівлі із самообслуговуванням на території ферми, зокрема у кемпінгах чи наметах. Таким чином, агротуризм є складовою ширшого поняття сільського туризму, де фермерське господарство виконує подвійну функцію: слугує місцем проживання та водночас виступає ключовим об'єктом

зацікавлення туристів. Крім того, агротуризм безпосередньо пов'язаний із аграрною діяльністю, природним середовищем і виробництвом сільськогосподарської продукції [1].

Для більш чіткого розмежування основних видів зеленого туризму доцільно порівняти їх за ключовими характеристиками, зокрема метою діяльності, місцем реалізації та особливостями організації.

Таблиця 1.1.

Характеристика основних видів зеленого туризму

Вид туризму	Основна мета	Місце реалізації	Особливості
Екотуризм	Пізнання природи	Природні території	Екологічна спрямованість
Сільський туризм	Відпочинок	Сільська місцевість	Знайомство з побутом
Агротуризм	Участь у господарстві	Фермерські господарства	Аграрна діяльність
Фермерський туризм	Проживання на фермі	Фермерські садиби	Участь у с/г процесах

Джерело: Складено автором

Дані таблиці 1.1. свідчать про те, що всі види зеленого туризму пов'язані з використанням природного середовища та сільських територій, проте відрізняються за функціональним призначенням і характером туристичної діяльності. Екотуризм орієнтований переважно на пізнання та збереження природних ресурсів, тоді як агротуризм і фермерський туризм безпосередньо пов'язані із сільськогосподарською діяльністю. Сільський туризм виступає більш широкою категорією, що охоплює різні форми відпочинку у сільській місцевості.

Фермерський туризм (farm tourism) доцільно розглядати як підвид агротуризму, що передбачає прийом відвідувачів безпосередньо у фермерських садибах, часто з мінімальним рівнем побутових зручностей. У цьому випадку фермерське господарство одночасно виступає базою для проживання та основним змістом туристичного досвіду, який включає участь у сільськогосподарських процесах, споживання локальних продуктів і проведення дозвілля на території господарства [1].

Сутність зеленого туризму полягає у здійсненні відпочинку в сільській місцевості з використанням природного середовища, традиційного способу життя та культурної спадщини місцевого населення. Важливою особливістю такого виду діяльності є інтеграція туриста в сільський простір, що передбачає не лише пасивне споглядання природи, а й активну участь у повсякденному житті громади, ознайомлення з народними традиціями, ремеслами та господарською діяльністю. Як зазначається у наукових джерелах, зелений туризм передбачає перебування туристів у сільських будинках або спеціально облаштованих садибах, що створює умови для тісного контакту з природним і соціокультурним середовищем [1].

Класифікація зеленого туризму є важливим елементом його теоретичного осмислення, оскільки дозволяє систематизувати різноманітні форми туристичної діяльності, що базуються на використанні природних ресурсів і сільського середовища. У науковій літературі підходи до класифікації зеленого туризму є багатокритеріальними та залежать від мети подорожі, характеру діяльності, організаційних форм і ступеня взаємодії з природним та соціокультурним середовищем [2].

Передусім зелений туризм класифікують за формами організації. У цьому контексті виділяють індивідуальний та організований туризм. Індивідуальний туризм передбачає самостійне планування подорожі та перебування туристів у сільській місцевості, тоді як організований реалізується через туристичні підприємства, які забезпечують комплекс послуг, включаючи проживання, харчування та екскурсійне обслуговування [3].

За функціональним призначенням зелений туризм поділяють на рекреаційний, пізнавальний та активний (пригодницький) (рис.1.2).

Рекреаційний туризм спрямований на відновлення фізичних і психоемоційних сил людини в умовах природного середовища. Як різновид рекреаційної діяльності, зелений туризм базується на використанні природних територій та об'єктів з метою відпочинку, оздоровлення й духовного

відновлення людини. Основою для розвитку цього виду діяльності є рекреаційні ресурси, які включають території та окремі об'єкти, придатні для організації відпочинку населення [4].

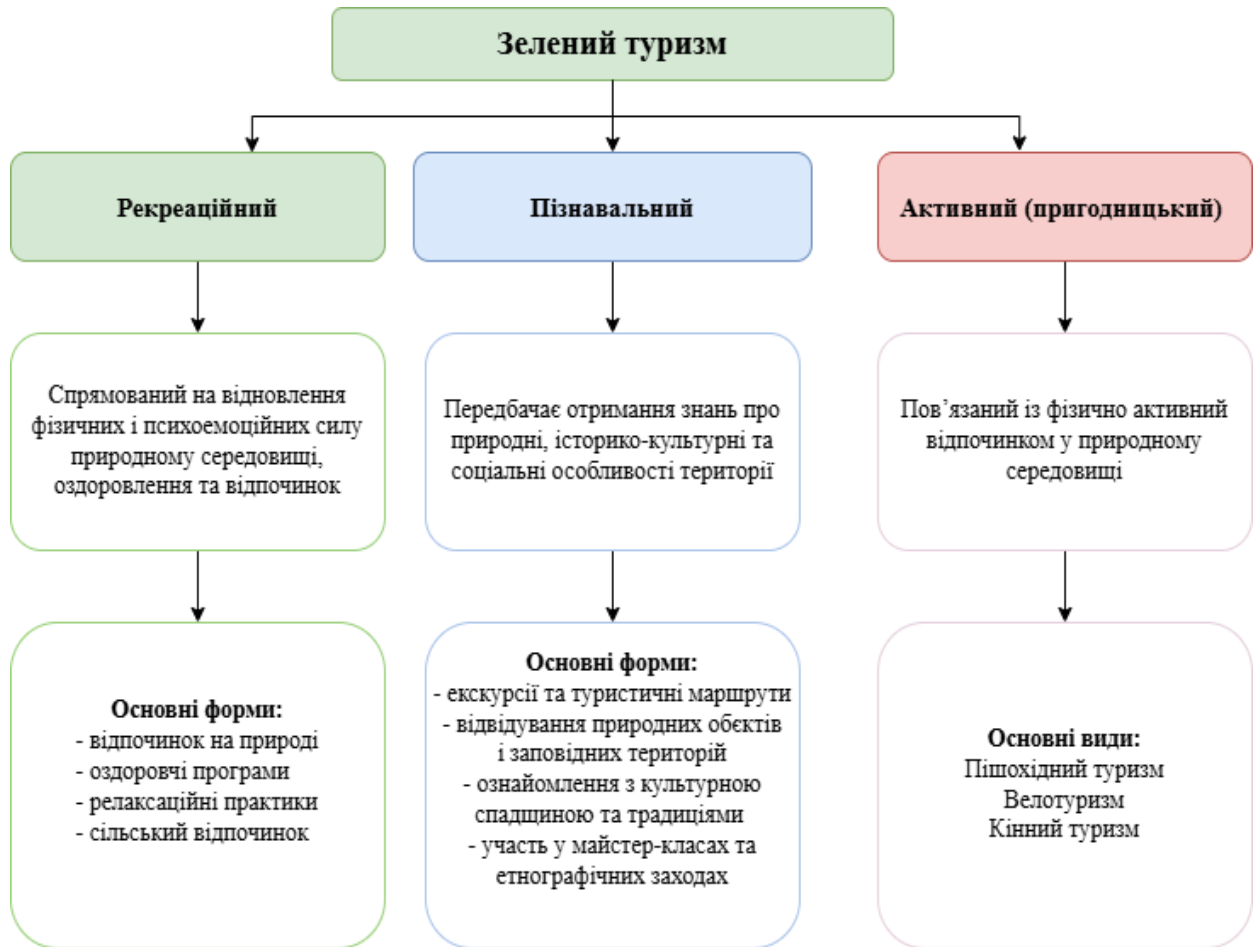

Рис. 1.2. Класифікація зеленого туризму за функціональним призначенням

Джерело: складено автором

Характерними властивостями рекреаційних ресурсів є цілісність, динамізм, місткість, стійкість, надійність і привабливість. Саме ці характеристики визначають здатність природних територій забезпечувати комфортні умови для туристів протягом тривалого часу та впливають на можливість організації різних видів відпочинку. Основу зеленого туризму становлять природно-рекреаційні ресурси, до яких належать природні та

природно-технічні геосистеми, окремі природні об'єкти й явища, придатні для рекреаційної діяльності [4].

Використання таких ресурсів передбачає врахування рекреаційних і соціальних потреб суспільства, рівня культурного розвитку населення та особливостей організації дозвілля. Рекреаційна діяльність у сфері зеленого туризму включає використання природних об'єктів, культурних комплексів і технічних систем, що дозволяє формувати спеціалізовані територіальні рекреаційні системи. Завдяки цьому суспільство отримує можливість не лише відновлювати фізичні та духовні сили людини, а й розвивати рекреаційний потенціал окремих регіонів, сприяючи сталому розвитку територій та соціально-економічному розвитку місцевих громад [4].

Пізнавальний туризм у структурі зеленого туризму визначається як діяльність, спрямована на отримання знань про природні, історико-культурні та соціальні особливості території через безпосереднє ознайомлення з її ресурсами [5]. Його специфіка полягає у поєднанні рекреаційної та освітньої функцій, що відповідає принципам сталого розвитку та екологічної відповідальності. У межах зеленого туризму пізнавальний компонент забезпечує не лише відпочинок, а й формування у туристів системного уявлення про взаємодію людини з природним середовищем [6].

Зміст пізнавального туризму включає ознайомлення з природними ландшафтами, біорізноманіттям, традиційною культурою, історичною спадщиною та особливостями господарської діяльності місцевого населення. Такий підхід сприяє підвищенню рівня екологічної культури та усвідомленню необхідності збереження природних ресурсів. Водночас пізнавальний туризм виступає засобом популяризації локальної ідентичності, оскільки передбачає інтеграцію туристів у культурне середовище території [6].

Активний туризм є формою туристичної діяльності, що передбачає участь людини у різних видах фізично активного відпочинку, які здійснюються переважно у природному середовищі. Його основною особливістю є поєднання рекреаційної мети з руховою активністю, що сприяє

зміцненню здоров'я, розвитку фізичних якостей та підвищенню загального рівня життєвої активності людини.

На відміну від пасивного відпочинку, активний туризм передбачає безпосередню участь туриста у процесі подорожі, що включає подолання маршрутів або виконання фізичних дій. До основних видів активного туризму належать пішохідний, велосипедний, гірський, водний, лижний туризм, а також кінні подорожі. Кожен із цих видів має свої особливості організації та рівень складності, що дозволяє залучати різні категорії населення залежно від віку, фізичної підготовки та інтересів [6].

Пішохідний туризм є однією з найбільш доступних і поширених форм активного зеленого туризму. Він передбачає проходження спеціально облаштованих або природних маршрутів різної складності, що дозволяє туристам ознайомитися з природними та культурними особливостями регіону. Як зазначають дослідники, пішохідні маршрути відіграють важливу роль у розвитку регіонального туризму, оскільки не потребують значних інвестицій та можуть функціонувати в межах природоохоронних територій [7].

Велотуризм також набуває популярності завдяки своїй мобільності та екологічності. Використання велосипедів як основного засобу пересування дозволяє мінімізувати негативний вплив на довкілля та водночас забезпечує високий рівень фізичної активності туристів [7]. Крім того, розвиток велосипедної інфраструктури сприяє підвищенню туристичної привабливості регіонів і стимулює місцеву економіку [7].

Кінний туризм є специфічним видом активного відпочинку, що поєднує елементи культурної спадщини та природного туризму. Він дозволяє туристам глибше зануритися в автентичне середовище сільських територій, а також сприяє збереженню традицій конярства. Дослідники підкреслюють, що кінні маршрути часто інтегруються з іншими видами туризму, зокрема етнографічним та агротуризмом [7].

1.2. Світовий досвід розвитку зеленого туризму та можливості його адаптації в Україні

Найдавнішим регіоном, у якому почали формуватися передумови розвитку зеленого туризму, вважається Європа. Ще у VI ст. до н.е. представники античних цивілізацій, зокрема греки та римляни, здійснювали подорожі до Єгипту, який приваблював їх своєю історико-культурною спадщиною, архітектурою та природними особливостями. У середньовічний період розвиток подорожей набув нових форм, зокрема завдяки діяльності видатного мандрівника Марко Поло, який здійснював далекі експедиції та сприяв поширенню знань про інші країни [8].

У добу Просвітництва значний внесок у формування ідей, пов'язаних із подорожами та пізнанням природи, зробили Жан-Жак Руссо та Г. Лібіль. У їхніх працях було обґрунтовано важливість туристичних мандрів як засобу виховання особистості та формування патріотичних цінностей. Зокрема, Жан-Жак Руссо наголошував на позитивному впливі пішохідних подорожей на фізичний стан людини та розглядав їх як важливий елемент освітнього процесу. Учений визначив мету і завдання подорожей та підкреслив їх значення у формуванні гармонійно розвиненої особистості й культури поведінки у природному середовищі [8].

Піонерами розвитку зеленого та сільського туризму стали Австрія, Англія, Німеччина, Італія та Іспанія. Одним із перших центрів розвитку сільського туризму вважається регіон Ельзас у Франції, де ще на початку 1950-х років виникла потреба у пошуку альтернативних джерел доходу для сільського населення. Це було пов'язано з масовою міграцією мешканців сіл до міст, що спричинило занепад традиційних галузей господарства, зокрема виноробства та сироваріння. У відповідь на ці виклики держава почала реалізовувати програми підтримки сільських територій, спрямовані на відновлення фермерських господарств та залучення туристів до проживання на їхній базі [9].

У 1971 році у Франції було створено асоціацію «Туризм у сільській місцевості», що стало важливим етапом інституціоналізації сільського туризму. В Італії розвиток агротуризму розпочався у 1970-х роках як додатковий вид діяльності фермерських господарств. Його головною метою було підвищення доходів сільського населення без значних фінансових витрат. Згодом агротуризм в Італії перетворився на самостійний і прибутковий сектор економіки. Держава запровадила нормативне регулювання цієї сфери, визначивши вимоги до якості послуг, професійної підготовки власників та збереження сільськогосподарського профілю господарств. Важливу роль у популяризації італійського агротуризму відіграли гастрономічні традиції, які стали невід'ємною складовою туристичного продукту [10].

У Німеччині становлення сільського туризму відбувалося в межах державної політики сталого розвитку сільських територій, що забезпечило доступність внутрішнього туризму для широких верств населення. У Великобританії поштовхом до розвитку цього виду діяльності стала післявоєнна відбудова економіки та зростання мобільності населення. Важливу роль відіграла діяльність організації WWOOF, яка започаткувала модель обміну праці на проживання та харчування, сприяючи поширенню агротуризму на міжнародному рівні [10].

У США розвиток сільського туризму був тісно пов'язаний з економічними реформами періоду Великої депресії та подальшим розвитком транспортної інфраструктури. Поширення автомобільних подорожей у післявоєнний період сприяло виникненню попиту на короткочасний відпочинок у сільській місцевості, що стимулювало фермерів надавати послуги розміщення туристів. У 60–70-х роках ХХ століття урбанізація та інтенсивний міський спосіб життя зумовили зростання популярності відпочинку на природі як альтернативи міському середовищу [10].

Для більш наочного порівняння особливостей розвитку зеленого туризму у різних країнах доцільно узагальнити основні характеристики міжнародного досвіду в таблиці 1.2.

Особливості розвитку зеленого туризму в різних країнах світу

Країна	Особливості розвитку	Основні інструменти підтримки
Франція	Відпочинок у фермерських господарствах	Державні програми підтримки сільських територій
Італія	Розвиток агротуризму та гастрономічного туризму	Законодавче регулювання та стандартизація
Австрія	Сертифікований відпочинок на фермах	Асоціації якості та категоризація садиб
Німеччина	Розвиток туризму в межах політики сталого розвитку	Державна підтримка сільських територій
США	Популяризація автомобільного та фермерського туризму	Приватна ініціатива та розвиток інфраструктури

Джерело: складено автором на основі [9-10]

Дані таблиці 1.2 свідчать про те, що успішний розвиток зеленого туризму у провідних країнах світу базується на поєднанні державної підтримки, місцевих ініціатив, нормативного регулювання та інтеграції туристичної діяльності із сільським господарством і культурною спадщиною.

У розвитку сільського зеленого туризму в Україні науковці виокремлюють три основні етапи, кожен з яких має свої особливості організації, територіального поширення та функціонального призначення. Перший етап охоплює період від початку ХІХ століття до середини ХХ століття і пов'язаний із формуванням передумов для розвитку відпочинку в сільській місцевості. Другий етап припадає на 60-80-ті роки ХХ століття та характеризується становленням приватних форм сільського зеленого туризму. Третій етап розпочинається з 1990-х років і відображає трансформацію цього виду діяльності у самостійну галузь національної економіки [10].

Витоки організованого відпочинку на селі в Україні сягають початку ХІХ століття. При цьому кожен регіон мав власну специфіку розвитку. Наприклад, на Волині одним із історичних осередків сільського туризму вважається село Жидичин, яке ще з давніх часів виконувало функцію прийому гостей під час проведення важливих історичних подій. Це свідчить про

існування елементів гостинності та організації відпочинку в сільській місцевості ще задовго до формалізації туризму як виду діяльності.

У другій половині XIX століття значну роль у розвитку інтересу до сільських територій відіграли представники української інтелігенції та молодіжні організації, які популяризували подорожі селами, вивчення народних традицій, побуту та фольклору. Важливим чинником стало також залучення студентської молоді до пізнавальних подорожей. Зокрема, Іван Франко виступив ініціатором створення студентських туристичних об'єднань, метою яких було дослідження життя сільського населення та пізнання національної культури [10].

У сучасній міжнародній практиці зелений і сільський туризм розглядаються не лише як форма відпочинку, а як інструмент комплексного розвитку сільських територій. Саме таку концепцію підтримує UN Tourism у межах ініціативи Best Tourism Villages, де туризм пов'язується зі зменшенням територіальних диспропорцій, протидією депопуляції села, розвитком інфраструктури, цифровізації, локальних ланцюгів вартості, збереженням біорізноманіття та культурної спадщини. Важливо, що сучасна міжнародна оцінка розвитку сільського туризму охоплює не лише природні та культурні ресурси, а й економічну стійкість, соціальну сталість, якість управління, рівень безпеки та інтеграцію туристичного продукту у місцеву економіку [11].

Європейський та міжнародний досвід демонструє, що зелений туризм найбільш успішно розвивається там, де він інтегрований із аграрною політикою, місцевим розвитком, підтримкою малого бізнесу та брендингом територій. Європейська Комісія у політиці розвитку сільських територій передбачає використання таких інструментів, як професійне навчання, дорадчі послуги, участь у схемах якості, інвестиції у фізичні активи та інформаційно-просвітницькі заходи. OECD наголошує на необхідності формування координованої політики, орієнтованої на стійке та збалансоване зростання туризму, а європейська платформа Rural Pact підкреслює важливість туризму

для економічної диверсифікації, зайнятості населення та соціальної згуртованості громад [12].

Одним із найбільш показових прикладів розвитку зеленого туризму є Австрія, де відпочинок на фермах функціонує як окремий якісний сегмент сільського туризму. Федеральне міністерство Австрії зазначає, що такі подорожі є особливо привабливими для сімей, оскільки поєднують проживання у фермерському господарстві з безпосереднім ознайомленням із сільським способом життя, сезонністю праці та натуральною продукцією. Водночас національна асоціація *Urlaub am Bauernhof* об'єднує понад 2200 господарств і забезпечує стандартизацію якості туристичних послуг. Для України цей досвід є важливим, оскільки австрійська модель базується не лише на організації проживання у сільській місцевості, а й на формуванні довіри до сертифікованої якості послуг та чіткому позиціонуванню туристичного продукту як сімейного, екологічного та пізнавального [13].

Узагальнюючи міжнародний досвід, можна виділити кілька основних умов успішного розвитку зеленого туризму. До них належать правове та інституційне визнання сектора, стандартизація й категоризація послуг, функціонування асоціацій та кластерів, інтеграція туризму із сільським господарством, гастрономією та ремеслами, цифровізація туристичних послуг, а також дотримання екологічних стандартів щодо енергоефективності та збереження природних ландшафтів [14].

Для України питання адаптації світового досвіду розвитку зеленого туризму є особливо актуальним. У Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року зазначено, що країна відстає від провідних держав за рівнем туристичної інфраструктури та якості послуг. Серед основних пріоритетів визначено розроблення національних стандартів відповідно до міжнародних вимог, створення туристичних брендів територій, розвиток туристично-інформаційних центрів, підтримку малого бізнесу та впровадження кластерних моделей співпраці [14].

Місія ДАРТ також орієнтує галузь на формування сталої та цифровізованої системи туризму, що відповідатиме європейським стандартам. Отже, на рівні державної політики вже закладено основні підходи, які лежать в основі успішних міжнародних моделей зеленого туризму. Можливості адаптації світового досвіду в Україні полягають у вдосконаленні нормативно-правової бази, розвитку цифрових платформ просування туристичних послуг, підтримці локальних ініціатив, створенні системи екологічного маркування та інтеграції туризму з фермерством, гастрономією й народними ремеслами. Саме такий комплексний підхід може стати основою для посилення зайнятості населення, диверсифікації сільської економіки та підвищення туристичної привабливості українських сільських територій [15].

1.3 Роль зеленого туризму в соціально-економічному розвитку сільських територій

Сільські території в межах Європейського Союзу займають важливе місце у просторовій організації та соціально-економічному розвитку. У сільській місцевості проживає близько 137 млн осіб, а самі сільські території охоплюють понад 80% європейського простору. Водночас лише близько чверті населення ЄС мешкає в сільській місцевості, причому ця частка поступово зменшується внаслідок старіння населення та міграційного відтоку до міських центрів. За прогнозами, до 2050 року чисельність населення європейських сільських регіонів може скоротитися більш ніж на 10% порівняно з 2022 роком. Для сільських територій також характерні нижчі доходи населення, менша щільність транспортної інфраструктури, обмеженіший доступ до якісної освіти, професійної підготовки та ринку праці. У таких умовах туризм виступає не допоміжним, а стратегічно важливим напрямом, здатним підвищити привабливість сільських територій, активізувати місцевий розвиток і підтримати економічну життєздатність громад [16].

Туризм у сучасній європейській економіці є однією з провідних галузей, а його значення для сільських територій слід розглядати в контексті загальних економічних процесів. У 2019 році, тобто в останній допандемічний період, туризм безпосередньо забезпечував 572 млрд євро валової доданої вартості, що становило 5% сукупної валової доданої вартості економіки ЄС [17].

У цій сфері було зайнято понад 12,5 млн осіб, що відповідало більш ніж 22% зайнятих у сфері послуг і майже 10% зайнятих у нефінансовій бізнес-економіці. Важливим є й те, що із 3,2 млн туристичних підприємств 99,8% становили мікро-, малі та середні підприємства, тобто саме ті організаційні форми господарювання, які найбільш притаманні сільській місцевості. Після пандемії туристичний сектор досить швидко продемонстрував відновлення, що свідчить про його відносну стійкість. Одночасно спостерігаються зміни у споживчих орієнтаціях туристів: 82% європейців готові змінювати свої туристичні звички у бік більшої сталості, 48% прагнуть подорожувати з меншим утворенням відходів, понад половина туристів бажає споживати місцеві продукти під час відпочинку, 41% надає перевагу менш перевантаженим напрямкам, а 48% обирають подорожі поза межами пікового сезону. Такі тенденції безпосередньо підсилюють роль зеленого та сільського туризму, оскільки саме ці форми найповніше відповідають попиту на природоорієнтований, локальний і менш масовий відпочинок [16].

Сільський туризм доцільно розглядати значно ширше, ніж лише агротуризм або перебування на фермерських господарствах. Він виступає формою диверсифікації сільської економіки, що дає можливість розширювати напрями господарської діяльності, залучати додаткові доходи з міських територій і з-за кордону, а також підтримувати функціонування місцевої сервісної бази. Досвід відвідувача у межах такого туризму пов'язаний із природоорієнтованими активностями, сільським способом життя, місцевою культурою, сільським господарством, рибальством, знайомством із пам'ятками та особливостями території. Для територій, де розвивається сільський туризм, характерними є низька щільність населення, переважання

аграрного та лісового землекористування, а також збереження традиційного соціального укладу. Саме тому роль зеленого туризму в соціально-економічному розвитку села полягає не лише в обслуговуванні туристів, а в залученні природних, культурних, господарських і побутових ресурсів сільської місцевості до сучасного економічного обігу.

Важливість туризму як фактора економічного й соціального розвитку підтверджується також конкретними кількісними показниками окремих країн. Так, у 2017 році туризм формував 11,8% валового внутрішнього продукту Іспанії, а в 2018 році забезпечував 13,5% зайнятості, тобто близько 2,6 млн прямих робочих місць. У регіоні Андалусія туризм був другою за значенням галуззю економіки та формував 13% регіонального валового продукту. Такі дані свідчать про те, що навіть у великих національних і регіональних економіках туризм не є периферійною сферою, а здатний виступати системною основою економічної активності. Відповідно, для сільських територій, де вибір видів зайнятості об'єктивно обмежений, зелений туризм може виконувати ще важливішу функцію, забезпечуючи створення нових робочих місць там, де інші галузі розвинені недостатньо [16].

До 2016 року кількість ночівель у закладах розміщення, розташованих у сільській місцевості, перевищувала кількість ночівель у містах, містечках і передмістях. Під час пандемії COVID-19 спад туристичних потоків у сільських районах виявився менш різким, ніж у міських, а відновлення відбувалося швидше. Це дає підстави характеризувати сільський туризм як більш стійкий до кризових потрясінь. За даними 2021 року, найбільша кількість ночівель у сільських районах була зафіксована у Франції, Німеччині, Італії, Греції, Австрії та Іспанії. У зв'язку з цим зелений туризм слід розглядати не як вузький нішевий сегмент, а як уже сформований напрям туристичного ринку, який має стабільний попит і демонструє здатність адаптуватися до складних зовнішніх умов [18].

Для сільських територій особливе значення туризму полягає в тому, що він не витісняє інші види господарської діяльності, а органічно їх доповнює.

Зелений туризм створює комплементарний зв'язок із місцевим виробництвом, формує внесок у валовий продукт і зайнятість, а також більш рівномірно розподіляє попит упродовж року й по ширшій території. Це дає змогу частково зменшити сезонність і надмірну територіальну концентрацію економічної активності. У підсумку туризм стає інструментом пожвавлення місцевої економіки та джерелом соціальних змін. Умови його функціонування забезпечують мультиплікативний ефект, оскільки туристичний попит підтримує торгівлю, сферу харчування, транспорт, дрібне виробництво, ремесла, культурні послуги та інші суміжні напрями діяльності.

Зелений туризм здійснює комплексний вплив на соціально-економічний розвиток сільських територій через низку важливих напрямів. Його розвиток сприяє модернізації інфраструктури, активізації економічної діяльності та стримуванню депопуляційних процесів. Водночас зелений туризм забезпечує збереження і популяризацію культурної спадщини, раціональне використання природних ресурсів, створення нових туристичних продуктів і професійних компетенцій, а також розширює можливості місцевих громад для економічного та соціального розвитку. Туризм здатний формувати нові робочі місця, сприяти зменшенню бідності, посиленню гендерної рівності та зростанню загальної привабливості регіону. Крім того, зростання попиту на місцеві продукти активізує інтерес до традицій, історичних подій, локальної кухні й ремесел. Це, у свою чергу, дозволяє не лише збільшити доходи громади, але й підвищити ринкову цінність місцевих товарів завдяки їхньому походженню, рецептурі, смаковим характеристикам або особливостям технології виробництва. У цьому контексті особливого значення набуває політика якості та географічних зазначень, яка сприяє закріпленню унікальності місцевих продуктів.

Основні напрями впливу зеленого туризму на розвиток сільських територій доцільно подати схематично на рис.1.3.

Наведена схема демонструє комплексний характер впливу зеленого туризму на розвиток сільських територій. Його функціонування сприяє

економічному зростанню, активізації місцевого підприємництва, збереженню культурної спадщини та формуванню екологічно відповідального підходу до використання природних ресурсів.

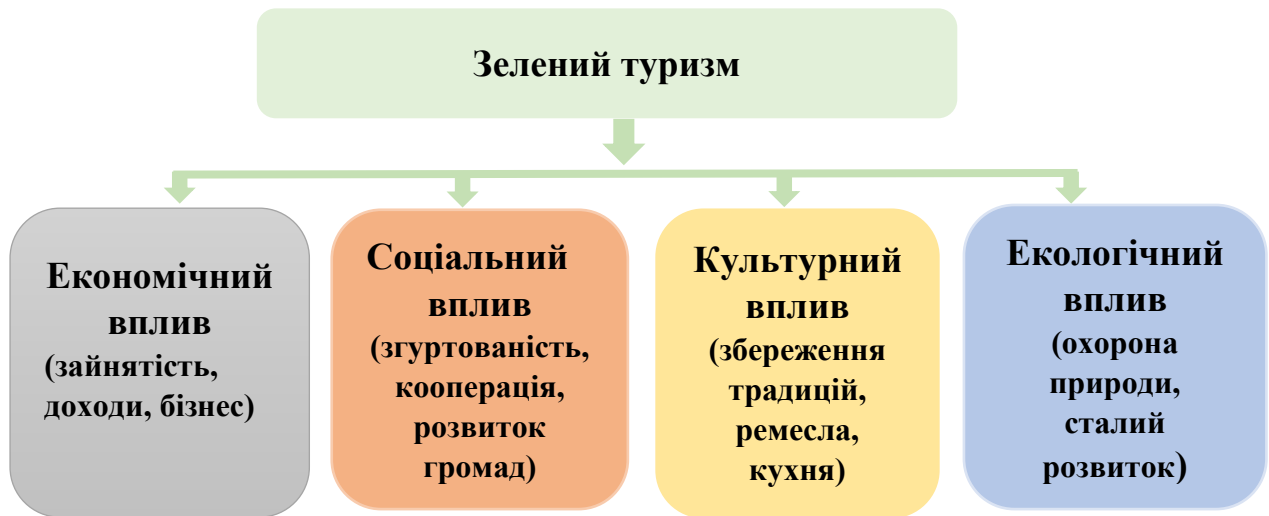

Рис.1.3. Вплив зеленого туризму на розвиток сільських територій

Джерело: складено автором

Соціальна роль зеленого туризму також є надзвичайно важливою. Його розвиток сприяє зміцненню зав'язків між мешканцями, розширює можливості локальної кооперації та підвищує рівень згуртованості громади. У сільських територіях різні суб'єкти господарювання можуть взаємодоповнювати туристичну пропозицію, пропонуючи відвідувачам продукцію власного виробництва. Наприклад, один суб'єкт може спеціалізуватися на прийомі туристів, тоді як інші забезпечують місцеві продукти харчування, ремісничі вироби або культурні послуги. Особливо помітною є роль жіночих сільських об'єднань, які не лише зберігають локальну культуру, а й створюють простір для представництва інтересів жінок, залучених до агротуристичної та сервісної діяльності. У такому аспекті туризм впливає не лише на доходи населення, а й на структуру соціальної взаємодії, включення вразливих груп та формування внутрішньої солідарності громади. Крім того, сільські території здатні виконувати функцію більш стійких туристичних напрямів у

кризові періоди, оскільки забезпечують можливість відпочинку поза великими центрами концентрації населення [16].

Разом із тим позитивний вплив зеленого туризму не є автоматичним і значною мірою залежить від інфраструктурних, цифрових та організаційних умов. Однією з найгостріших проблем залишається транспортна інфраструктура. Недостатній розвиток доріг, портів, аеропортів та інших елементів транспортної системи ускладнює доступ туристів до сільської місцевості. За наявними даними, 44% мешканців сільських територій визначають саме транспортну інфраструктуру як головну потребу, що потребує першочергового вирішення. Не менш вагомою проблемою є цифровий розрив. Лише 60% сільських домогосподарств у ЄС мають доступ до високошвидкісного інтернету, тоді як середній показник по Європейському Союзу становить 86%. Водночас 93% учасників консультацій щодо майбутнього розвитку сільських районів вважають, що привабливість села в найближчі двадцять років істотно залежатиме від цифрової доступності. При цьому лише 46% сільського населення володіє хоча б базовими цифровими навичками. Для зеленого туризму це має принципове значення, адже сучасні системи бронювання, цифровий маркетинг, онлайн-просування та використання інструментів штучного інтелекту дедалі більше визначають конкурентоспроможність туристичної пропозиції [16].

Зелений туризм може виконувати функцію протидії депопуляції, однак цей ефект проявляється лише за умови системної та довготривалої роботи. Практика окремих сільських громад демонструє, що розвиток туризму може виступати засобом збереження населення через створення зайнятості, залучення інвестицій і пожвавлення місцевого життя. У таких випадках туризм стає додатковим джерелом доходу для жителів і сприймається як корисний для громади напрям розвитку. Водночас результати у стримуванні депопуляції, як правило, є поступовими. Наприклад, у 2022 році чисельність населення однієї з таких громад становила 276 осіб проти 262 у 2020 році, а в 2021 році кількість тих, хто переїхав до села, перевищила кількість тих, хто

виїхав: 18 осіб проти 9. Це свідчить про те, що зелений туризм може бути ефективним механізмом локального відновлення, але його результат формується через сукупність дрібних позитивних змін у структурі зайнятості, підприємництва, соціальної активності та загального іміджу території [16].

Важливе значення для оцінки соціально-економічної ролі туризму має також фінансова підтримка розвитку сільських територій. У межах підходів LEADER і CLLD, які ґрунтуються на залученні місцевих стейкхолдерів і реалізації розвитку «знизу вгору», до 2023 року було створено понад 2500 локальних груп дій, що охоплюють більш як 50% сільського населення Європи. Водночас наявне фінансування є фрагментований і не завжди прямо орієнтованим саме на розвиток сільського туризму. У Cohesion Open Data Platform обліковувалося 1 919 784 проекти, з яких 781 767 належали до Фонду згуртування та Європейського фонду регіонального розвитку. При цьому лише 4012 проектів, тобто приблизно 0,5% від усіх проектів цих двох фондів, були пов'язані з туризмом, а безпосередньо із сільським туризмом – лише 210. Аналіз цих 210 проектів показав, що понад 30% заходів стосувалися розвитку інфраструктури, ще близько 30% – підвищення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств, 15% – сталого туризму, приблизно кожен десятий проект був спрямований на відновлення локальної спадщини, створення нових місцевих продуктів і підтримку культури та кухні, а лише 8% охоплювали цифрові рішення для розвитку сільського туризму. Це свідчить про те, що потенціал зеленого туризму визнається на рівні політики, однак практична структура підтримки поки що недостатньо орієнтована на цифрову трансформацію та потреби дрібних суб'єктів господарювання в сільській місцевості [16].

Разом із позитивними наслідками розвиток туризму на сільських територіях може мати і суперечливі результати, якщо він відбувається без належного регулювання та стратегічного планування. У природоохоронному аспекті 65% громадян ЄС вважають руйнування природних середовищ

існування та втрату видів рослин і тварин невідкладною та гострою проблемою [19].

В економічному аспекті встановлено, що збільшення частки короткострокової оренди житла в окремих муніципалітетах може спричиняти зростання цін на житло: зокрема, підвищення частки Airbnb на 1 відсотковий пункт супроводжувалося зростанням вартості житла на 3,7%. Крім того, туризм і надалі залишається сезонною сферою. Наприклад, у найбільш відвідуваному туристичному регіоні ЄС на рівні NUTS 2 – Jadranska Hrvatska у Хорватії – лише два найбільш активні місяці забезпечували 68,7% усіх ночівель протягом року. Такі дані не заперечують позитивної ролі зеленого туризму, однак переконливо свідчать, що його розвиток має ґрунтуватися на принципах сталості, збалансованого управління та узгодження інтересів громади, бізнесу й природного середовища [16].

Позитивний досвід інтеграції сільського зеленого туризму у структуру національних економік простежується в багатьох країнах світу, що свідчить про його високу ефективність як інструменту диверсифікації доходів сільських територій, підвищення рівня зайнятості населення та стимулювання місцевого підприємництва. У сучасних умовах відбувається поступова трансформація туристичних уподобань: традиційна модель відпочинку, відома як концепція «трьох S» (Sun–Sea–Sand – сонце, море, пісок), втрачає свою домінуючу позицію, поступаючись новій концепції «трьох L» (Landscape–Lore–Leisure – пейзажі, традиції, дозвілля). Така зміна акцентів зумовлена зростанням попиту на більш змістовний, екологічно орієнтований та культурно насичений відпочинок, що передбачає безпосередній контакт із природним середовищем і місцевими традиціями [20]. Концепція «трьох L» передбачає не лише споглядання природних ландшафтів, а й активну участь туристів у традиційних формах сільського життя, знайомство з культурною спадщиною, ремеслами, гастрономічними особливостями регіонів. Це, у свою чергу, сприяє збереженню нематеріальної культурної спадщини, підтримці локальних виробників та популяризації екологічно чистої продукції.

Відповідно до даних Всесвітньої туристської організації, зелений туризм входить до п'ятірки стратегічних напрямів розвитку світової туристичної індустрії, що підкреслює його значущість у глобальному масштабі та перспективність у довгостроковій перспективі. Зростання попиту на цей вид туризму обумовлюється також підвищенням рівня екологічної свідомості населення та прагненням до сталого розвитку [20].

Особливо інтенсивного розвитку сільський зелений туризм набув у країнах Європи, зокрема в Угорщині, Чехії, Великобританії, Іспанії, Італії, Німеччині та Франції, де сформовано ефективні механізми державної підтримки, стандартизації послуг та маркетингового просування сільських територій як туристичних дестинацій. У цих країнах активно впроваджуються програми сертифікації сільських садиб, розвивається інфраструктура та створюються сприятливі умови для залучення інвестицій у туристичну сферу. Ефективний розвиток сільського зеленого туризму безпосередньо залежить від узгодженої діяльності різних інституцій – як на міжнародному, так і на національному та місцевому рівнях. Саме вони формують нормативно-правову базу, визначають стратегічні орієнтири, забезпечують підтримку підприємницьких ініціатив у сільській місцевості та створюють умови для сталого використання природних і культурних ресурсів. Взаємодія цих суб'єктів сприяє підвищенню конкурентоспроможності сільських територій, стимулює зайнятість населення та забезпечує соціально-економічний розвиток регіонів [20].

Наприкінці 90-х років ХХ століття усі національні організації сільського туризму країн Європи об'єдналися в Європейську федерацію фермерського і сільського туризму (European Federation for Farm and Village Tourism) або скорочено «EuroGites». Основні цілі цієї організації: сприяння розвитку сільського зеленого туризму та цільове інвестування проектів розвитку сільського туризму [20].

Особливості організації сільського зеленого туризму наведено в таблиці 1.3.

Особливості організації сільського зеленого туризму [21]

Країна	Особливості організації сільського зеленого туризму
Німеччина	Більшість туристів приїжджає для участі в міжнародних ярмарках та міжнародних шоу
Великобританія	Доступні ціни; спеціальні знижки для дітей; друкуються рекламно-інформаційні каталоги об'єктів СЗТ
Італія	Агротуристичний бізнес тісно пов'язаний з курортним; міжнародна спеціалізація; гастрономічний і дегустаційний туризм
Австрія	Зайнятість гостей у зборі трав, приготування молока продуктів, вигоні худоби; активний гірський екстремальний екологічний туризм
Фінляндія	Будиночки без господарів розміщені на берегах заповідних озер та річок (у тайзі),
Румунія	Діє Національна асоціація сільського екологічного туризму і культурного туризму; спеціалізація етнографічний та гастрономічний туризм
Угорщина	Податкові пільги; міжнародна спеціалізація кінний туризм
Польща	Відсутність тісного зв'язку з традиціями країни, тільки ночівля та харчування
Франція	Приморські агросадиби; кінні ферми; винні агросадиби, гірськолижні шале; агрокоттеджі; замки; рибальські будинки
Іспанія	Сільські готелі відкрито на Канарських та Балеарських островах, а також у переобладнаних монастирях та історичних замках
Данія	Дії Національної асоціації агротуризму; спеціалізація велосипедний туризм
Ісландія	Категоризація номерів на три категорії, категоризація готельних будинків (А, В, С, D, E, F, G)

Джерело: узагальнено автором

Дані таблиці 1.3 свідчать про те, що в більшості європейських країн розвиток зеленого туризму базується на поєднанні державної підтримки, спеціалізації туристичних послуг, збереження культурної спадщини та використання природних ресурсів. Водночас кожна країна формує власну модель організації сільського туризму залежно від природних, історичних та соціально-економічних особливостей.

Висновок до Розділу 1

Сільський зелений туризм є багатофункціональним видом туристичної діяльності, що поєднує рекреаційний, пізнавальний та активний напрями

відпочинку. Його розвиток забезпечує ефективне використання природних ресурсів, сприяє збереженню культурних традицій і стимулює соціально-економічний розвиток сільських територій.

Крім того, сільський зелений туризм відіграє важливу роль у впровадженні принципів сталого розвитку та формуванні екологічної культури населення, а тому він є перспективним напрямком сільських напрямом розвитку сільських територій, оскільки сприяє створенню робочих місць, підтримці малого бізнесу, активізації громад і підвищенню туристичної привабливості регіонів.

Аналіз досвіду європейських країн показав, що розвиток сільського зеленого туризму базується на поєднанні державної підтримки, якості туристичних послуг, збереження історико-культурної спадщини та використання природних ресурсів. Водночас кожна країна формує власну модель організації сільського туризму залежно від природних, історичних та соціально-економічних особливостей.

Для України цей досвід є важливим у контексті розвитку агросадиб, гастрономічних маршрутів, етнографічних програм і внутрішнього туризму.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Стан та тенденції розвитку зеленого туризму в Україні.

Зелений туризм в Україні на сучасному етапі є одним із перспективних напрямів розвитку туристичної сфери, оскільки поєднує відпочинок у природному середовищі, ознайомлення з місцевою культурою, підтримку сільських територій та розвиток малого підприємництва. Цей вид туризму має важливе соціально-економічне значення, адже сприяє зайнятості населення, збереженню традицій, популяризації локальної продукції та формуванню додаткових джерел доходу для сільських домогосподарств [22].

У сучасній науковій літературі зелений туризм розглядається як складова сталого розвитку територій, що забезпечує раціональне використання природних ресурсів, підтримку місцевих громад та збереження культурної спадщини. Особливість цього виду туризму полягає у поєднанні рекреаційної, культурної, екологічної та економічної функцій. Саме тому розвиток зеленого туризму дедалі частіше пов'язують не лише з туристичною галуззю, а й із розвитком сільських територій, підтримкою локального виробництва та формування регіональної туристичної конкурентоспроможності.

Нормативно-правове регулювання зеленого туризму в Україні формується на основі чинного туристичного та господарського законодавства. Зокрема, Закон України «Про туризм» визначає розвиток внутрішнього, в'їзного, сільського та екологічного туризму як один із пріоритетних напрямів державної політики у сфері туризму [22]. Це свідчить про офіційне визнання зеленого туризму важливим елементом розвитку національної туристичної системи.

Важливе значення для функціонування сільського зеленого туризму має Закон України «Про особисте селянське господарство». Законодавство передбачає можливість надання послуг у сфері сільського зеленого туризму без створення юридичної особи, що створює сприятливі умови для розвитку сімейних садиб, фермерських господарств та малого туристичного бізнесу [23]. Такий підхід дозволяє залучати місцеве населення до туристичної діяльності без значних фінансових витрат і сприяє самозайнятості населення у сільській місцевості.

Сучасний стан зеленого туризму в Україні формується під впливом складних соціально-економічних та безпекових умов. Після початку повномасштабної війни міжнародний туристичний потік значно скоротився, а частина туристичних територій стала небезпечною або тимчасово недоступною для подорожей. Водночас внутрішній туризм став одним із ключових механізмів підтримки туристичної галузі. У сучасних умовах українці дедалі частіше обирають короткі подорожі всередині країни, відпочинок у природному середовищі, оздоровчі маршрути та сільські туристичні садиби [24].

Зростання внутрішнього туризму значною мірою пов'язане зі зміною туристичних потреб населення. В умовах постійного психологічного напруження та високого рівня стресу попит зміщується у бік відпочинку, який забезпечує фізичне та емоційне відновлення. Саме тому особливої популярності набувають природні локації, гірські території, рекреаційні маршрути, фермерські господарства та невеликі садиби, які створюють умови для спокійного відпочинку та контакту з природним середовищем.

Поступове відновлення туристичної активності підтверджується статистичними показниками туристичного збору. За даними Державної податкової служби України, у 2025 році надходження туристичного збору суттєво зросли порівняно з попереднім роком [25]. Водночас значну частину надходжень забезпечують малі засоби розміщення - приватні садиби, гостьові будинки та локальні туристичні комплекси, які становлять основу зеленого

туризму [26]. Це свідчить про те, що саме малий туристичний бізнес відіграє важливу роль у підтримці туристичної сфери в умовах воєнного часу.

Найбільш розвиненими регіонами зеленого туризму в Україні залишаються західні області – Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська та Чернівецька. Їхня туристична привабливість пояснюється поєднанням природних ресурсів, культурної спадщини, гірських ландшафтів, традиційної кухні та сформованої мережі туристичних садиб. Карпатський регіон сьогодні виступає одним із головних центрів внутрішнього туризму в Україні [24].

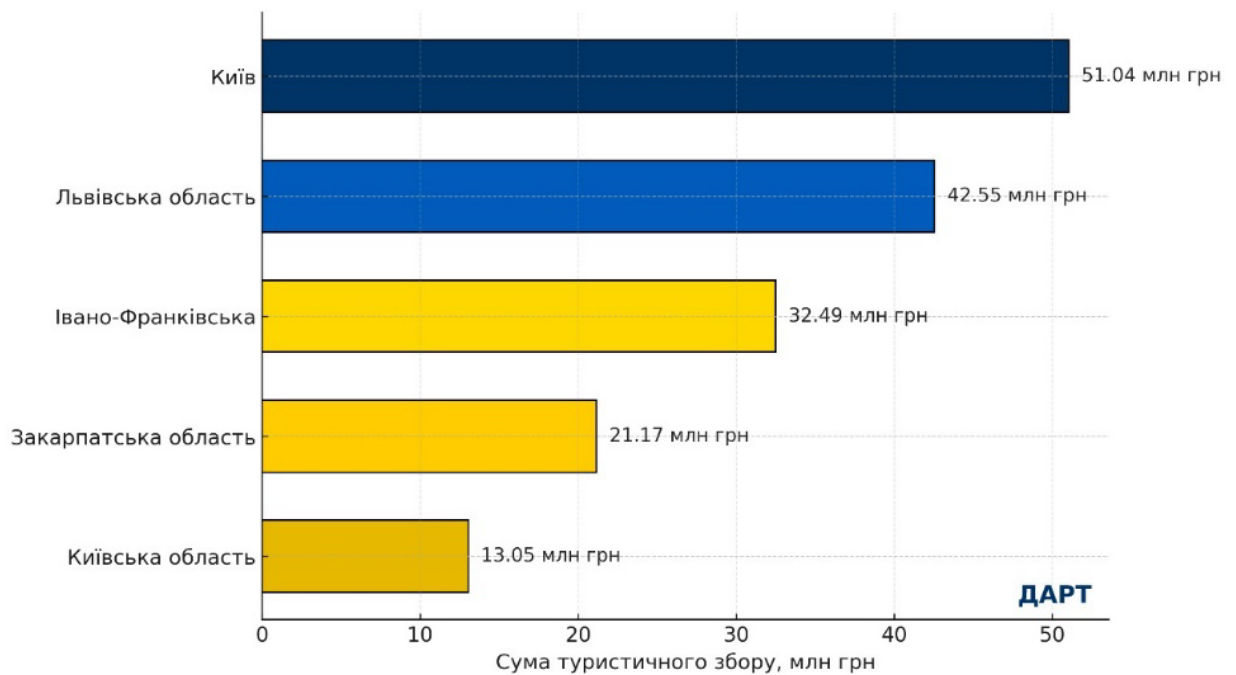

Рис.2.1. Найбільший туристичний збір (ТОП-5) – 9 місяців 2025 [26]

Особливо популярними залишаються Верховина, Яремче, Славське, Ворохта та інші гірські населені пункти, де поєднуються активний відпочинок, етнокультурні традиції, гастрономічний туризм та рекреаційні послуги. Для багатьох місцевих громад зелений туризм став одним із основних джерел доходу, оскільки дозволяє використовувати природні ресурси, житловий фонд, ремесла та локальне виробництво без потреби у великих промислових інвестиціях.

Закарпатська область демонструє активний розвиток гастрономічного та екологічного туризму. У регіоні популярності набувають винні маршрути,

дегустації локальних продуктів, екостежки, веломаршрути та культурно-пізнавальні подорожі. Поєднання природних ландшафтів, багатонаціональної культури та гастрономічних традицій формує конкурентні переваги регіону на внутрішньому туристичному ринку [24]. Львівська область також є важливим осередком розвитку зеленого туризму. Поряд із культурним туризмом активно розвиваються поїздки до фермерських господарств, сироварень, виноробень та етнографічних комплексів. У результаті формується новий формат туристичного продукту, який поєднує проживання у сільській місцевості, гастрономічний досвід, участь у майстер-класах та знайомство з місцевими традиціями. Поступово географія зеленого туризму розширюється і на інші регіони України. У центральних областях зростає популярність маршрутів вихідного дня, водного туризму, природних парків, локальних фестивалів та культурно-історичних маршрутів. Це свідчить про формування попиту на менш масові, але автентичні туристичні напрямки, орієнтовані на індивідуальний туристичний досвід [24] (рис.2.2).

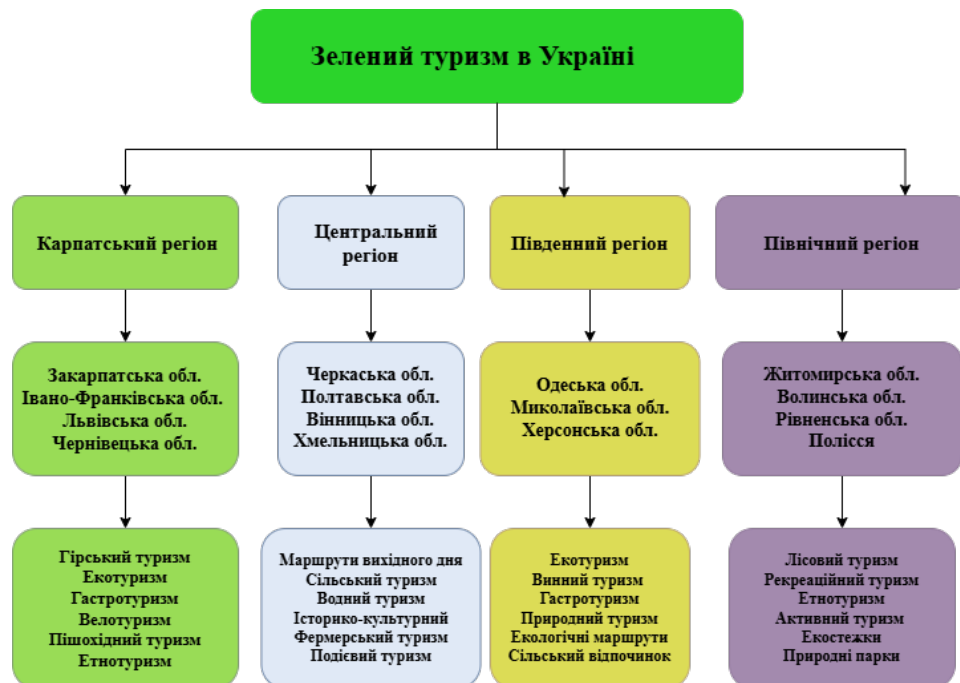

Рис.2.2. Основні регіони розвитку зеленого туризму в Україні та їх спеціалізація

Джерело: складено автором на основі [29-31]

Однією з ключових тенденцій розвитку зеленого туризму є зростання попиту на короткотривалі подорожі (табл.2.1).

Таблиця 2.1.

Основні тенденції розвитку зеленого туризму в Україні

Тенденція	Характеристика	Значення для розвитку туризму
Зростання внутрішнього туризму	Переорієнтація туристів на подорожі Україною	Підтримка туристичної галузі
Популярність коротких подорожей	Зростання попиту на тури вихідного дня	Розвиток локальних маршрутів
Гастрономічний туризм	Популяризація локальної кухні та фермерських господарств	Підтримка малого бізнесу
Активний туризм	Розвиток вело-, пішохідних та екологічних маршрутів	Формування здорового способу життя
Цифровізація	Онлайн-бронювання та цифрові сервіси	Підвищення конкурентоспроможності
Безбар'єрність	Розвиток доступного туризму	Інклюзивність туристичних послуг

В умовах економічної нестабільності та воєнних ризиків туристи частіше обирають відпочинок тривалістю декілька днів. Такий формат є особливо сприятливим для зеленого туризму, оскільки дозволяє організовувати маршрути вихідного дня, гастрономічні тури, фермерські подорожі та природний рекреаційний відпочинок без значних фінансових витрат [24].

Дані таблиці 2.1 свідчать, що сучасний зелений туризм в Україні характеризується диверсифікацією туристичних послуг, цифровізацією та зростанням ролі локальних громад у формуванні туристичного продукту.

Водночас сучасний зелений туризм поступово трансформується із сезонного відпочинку у комплексний туристичний продукт, який поєднує рекреаційні, культурні, гастрономічні та екологічні компоненти. Турист дедалі більше орієнтується не лише на проживання у сільській місцевості, а й на отримання комплексного емоційного досвіду.

Важливою тенденцією є розвиток гастрономічного туризму. Його основою виступають локальні продукти, традиційна кухня, фермерські господарства, виноробні, сироварні та крафтові виробництва. Для туристів

гастрономічний компонент стає важливою складовою туристичного досвіду, а для місцевих громад - додатковим джерелом економічного розвитку. Таким чином, гастрономічний туризм поступово перетворюється на самостійний сегмент зеленого туризму.

Перспективним напрямом залишається розвиток активного туризму – пішохідних маршрутів, велотуризму, екостежок, кемпінгу та природних маршрутів. Такий формат відповідає сучасним тенденціям здорового способу життя, екологічної свідомості та активного відпочинку. Найбільш перспективними територіями для розвитку активного зеленого туризму залишаються Карпати, Поділля, Полісся та території національних природних парків.

Ще однією важливою тенденцією є цифровізація туристичної діяльності. Сучасний турист дедалі частіше шукає інформацію, бронює житло та планує маршрути онлайн. Тому цифрова присутність туристичних садиб, використання соціальних мереж, електронних карт і туристичних платформ стають необхідною умовою конкурентоспроможності туристичного продукту. Розвиток цифрових сервісів сприяє підвищенню доступності туристичних послуг та формуванню сучасного туристичного середовища.

Поступово зростає значення безбар'єрності та інклюзивності туристичної сфери. У 2025 році Україна спільно з UN Tourism реалізувала низку ініціатив, присвячених розвитку доступного туризму та впровадженню принципів універсального дизайну [32]. Це свідчить про орієнтацію туристичної галузі на міжнародні стандарти доступності та інклюзивності.

Попри позитивні тенденції, розвиток зеленого туризму в Україні стримується низкою проблем. Одним із головних стримувальних факторів виступає нерівномірність розвитку туристичної інфраструктури. Значна частина сільських територій має високий природний та культурний потенціал, однак не забезпечена належними дорогами, туристичною навігацією, інформаційними центрами та якісним сервісом [27].

Проблемним залишається також рівень якості туристичних послуг у частині малих засобів розміщення. Сучасний турист висуває високі вимоги до безпеки, санітарних умов, цифрового сервісу, доступності інформації та комфортності проживання. Тому важливими напрямками подальшого розвитку виступають професійне навчання власників садиб, створення регіональних туристичних мереж, стандартизація послуг та консультаційна підтримка малого туристичного бізнесу. Особливою проблемою є неповний статистичний облік ринку зеленого туризму. Значна частина малих садиб функціонує у напівформальному секторі, що ускладнює оцінювання реальних масштабів туристичної діяльності. У зв'язку з цим важливим кроком стало впровадження Єдиного туристичного реєстру, який має забезпечити прозорість туристичного ринку, покращити облік суб'єктів туристичної діяльності та сприяти детінізації туристичної сфери [28].

Таблиця 2.2

Основні проблеми розвитку зеленого туризму в Україні

Проблема	Прояв	Наслідки
Нерівномірність регіонального розвитку	Концентрація туристичних потоків у західних областях	Низька туристична активність інших регіонів
Недостатній рівень інфраструктури	Поганий стан доріг та навігації	Зниження туристичної привабливості
Низький рівень сервісу	Недостатня професійна підготовка власників садиб	Погіршення якості туристичних послуг
Воєнні ризики	Небезпека подорожей та пошкодження інфраструктури	Скорочення туристичних потоків
Недостатній статистичний облік	Функціонування частини ринку у тіншовому секторі	Ускладнення державного регулювання

Джерело: розроблено автором

Таким чином, подальший розвиток зеленого туризму в Україні потребує комплексного вирішення інфраструктурних, організаційних та безпекових проблем.

Серйозним викликом для розвитку туристичної галузі залишається війна. За оцінками UNESCO, загальна вартість пошкоджень у сфері культури та туризму України після двох років війни становить близько 3,5 млрд доларів США, а потреби у відновленні галузі оцінюються майже у 9 млрд доларів [29].

Воєнні ризики негативно впливають на транспортну доступність, інвестиційну активність, безпеку подорожей та стан туристичної інфраструктури.

Попри складні умови, зелений туризм має значний потенціал для післявоєнного відновлення України. Його перевага полягає у можливості розвитку на основі локальних ресурсів без потреби у масштабних інвестиціях. Малі садиби, фермерські господарства, локальні маршрути, екостежки та гастрономічні продукти можуть стати основою економічного відновлення сільських громад.

Позитивним сигналом є міжнародне визнання українських туристичних сіл. У 2024 році Ворохта та Урич увійшли до переліку найкращих туристичних сіл світу за версією UN Tourism [30]. У 2025 році до цього переліку були включені Колочава та Синевирська Поляна [31]. Таке міжнародне визнання свідчить про високий потенціал українських сільських територій у сфері сталого туризму та підвищує туристичну привабливість України на міжнародному рівні.

Міжнародне визнання є важливим для України з кількох причин. По-перше, воно демонструє, що сільські громади можуть бути самостійними туристичними брендами, а не лише додатком до великих міст або курортів. По-друге, воно стимулює місцеву владу та бізнес інвестувати в якість послуг, благоустрій, маршрути, культурні події та промоцію. По-третє, участь у таких ініціативах відкриває можливості для міжнародної співпраці, обміну досвідом, залучення грантових і донорських ресурсів. По-четверте, це сприяє формуванню позитивного іміджу України як країни з багатою природною та культурною спадщиною, навіть в умовах війни.

Перспективним напрямом розвитку зеленого туризму є гастрономічний туризм. Він ґрунтується на використанні локальних продуктів, традиційної кухні, фермерських господарств, виноробень, сироварень, пасік, ягідних ферм, крафтових виробництв. У межах зеленого туризму гастрономічний компонент має особливе значення, оскільки турист прагне не лише побачити місцевість, а й відчутти її через смак, побут і спілкування з місцевими виробниками. Для

сільських громад це створює додаткову економічну вигоду, адже турист купує не тільки проживання, а й харчування, сувеніри, локальні продукти, екскурсії та майстер-класи.

Ще однією перспективною тенденцією є розвиток активного зеленого туризму. До нього належать піші маршрути, велотуризм, кінні прогулянки, сплави, екостежки, спостереження за природою, кемпінг, подорожі природними парками та гірськими територіями. Такий формат відповідає сучасному попиту на здоровий спосіб життя, екологічну свідомість і активний відпочинок. Особливо перспективними є Карпати, Поділля, Полісся, Придніпров'я, території національних природних парків і регіональних ландшафтних парків. Однак для розвитку цього напрямку необхідні безпечні маршрути, маркування стежок, карти, туристична навігація, інформаційні центри, рятувальні служби та належний стан доріг.

Важливою тенденцією є цифровізація зеленого туризму. Сучасний турист дедалі частіше шукає інформацію, бронює житло, переглядає відгуки, прокладає маршрут і порівнює ціни онлайн. Тому власники садиб, фермерських господарств і локальних туристичних об'єктів повинні бути представлені в цифровому середовищі: мати сторінки в соціальних мережах, якісні фото, актуальні ціни, можливість швидкого зв'язку, зрозумілий опис послуг і відгуки клієнтів. Без цифрової присутності навіть якісний туристичний продукт може залишатися непомітним для потенційного споживача. У зв'язку з цим розвиток онлайн-платформ, туристичних дашбордів, електронних реєстрів і цифрових карт є важливою умовою подальшого зростання зеленого туризму.

Окрему роль у майбутньому розвитку зеленого туризму відіграватиме безбар'єрність та інклюзивність. У 2025 році ДАРТ спільно з UN Tourism організував міжнародний вебінар, присвячений доступному туризму для всіх, універсальному дизайну та розширенню можливостей людей з інвалідністю у туристичних послугах. Це свідчить про те, що Україна поступово орієнтується на міжнародні стандарти доступності. Для зеленого туризму це означає

необхідність пристосування садиб, маршрутів, інформаційних матеріалів і сервісів до потреб різних категорій туристів, зокрема людей з інвалідністю, людей похилого віку, родин із дітьми та ветеранів [32].

Подальший розвиток зеленого туризму також пов'язаний із європейською інтеграцією та міжнародною співпрацею. У публічному звіті ДАРТ за 2025 рік зазначено, що Україна представляла свій досвід функціонування туристичної галузі в умовах повномасштабної війни, а також брала участь у міжнародних обговореннях щодо безпеки, цифрової трансформації, кліматичних дій, зеленого та відповідального туризму. Це важливо, оскільки післявоєнне відновлення туристичної сфери України буде потребувати не лише внутрішніх ресурсів, а й міжнародного досвіду, інвестицій, партнерств і впровадження європейських стандартів якості [32].

Для України використання європейського досвіду має особливе значення в умовах післявоєнного відновлення. Запровадження механізмів підтримки сімейних туристичних садиб, розвиток локальних туристичних брендів, створення регіональних туристичних кластерів та впровадження стандартів якості можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності українського зеленого туризму.

2.2. Ресурсний потенціал регіонів України для розвитку зеленого туризму

Ресурсний потенціал зеленого туризму формується за рахунок природних, рекреаційних, історико-культурних, етнографічних та соціально-економічних ресурсів території. Для України характерне поєднання різних типів ландшафтів: гірських територій Карпат, лісових та озерних комплексів Полісся, річкових долин Поділля і Центральної України, степових та приморських територій Півдня. Така природно-географічна різноманітність створює сприятливі умови для розвитку сільських садиб, екологічних

маршрутів, гастрономічних турів, фермерського туризму, етнографічних програм, оздоровчого та активного відпочинку.

Правове підґрунтя для використання цих ресурсів закріплене в Законі України «Про туризм», де серед видів туризму визначено екологічний (зелений), сільський, гірський, пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний та інші напрями туристичної діяльності [22]. Це дозволяє розглядати зелений туризм як міжгалузеву форму туристичної діяльності, яка поєднує природні ресурси, сільське середовище, місцеву культуру та рекреаційні послуги.

Важливу роль у формуванні ресурсної бази зеленого туризму відіграє природно-заповідний фонд України (рис.2.3). До його складу входять національні природні парки, біосферні та природні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи та інші природоохоронні території. Саме ці об'єкти формують основу для розвитку екологічного, природничого, пізнавального та рекреаційного туризму, оскільки поєднують природоохоронну, оздоровчу та туристичну функції.

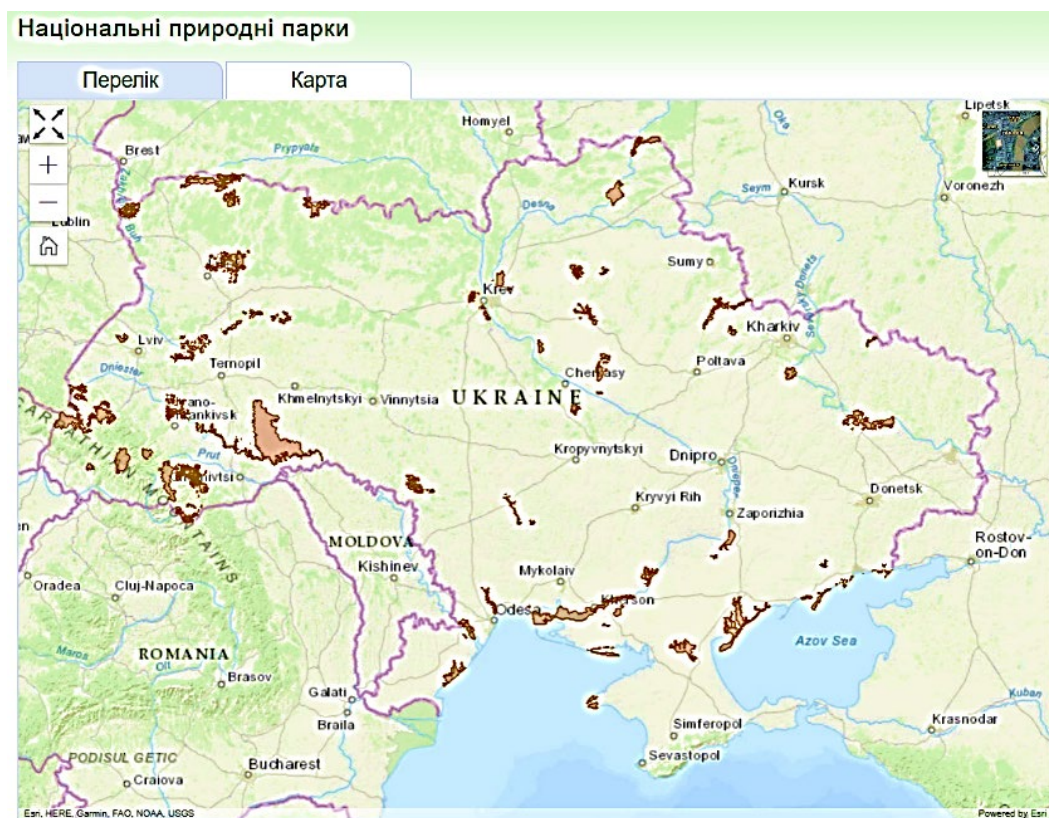

Рис. 2.3. Карта Національних природних парків України [43]

Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України», такі території мають природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та оздоровчу цінність. У межах національних природних парків можуть створюватися туристичні маршрути, екологічні стежки, рекреаційні зони та місця короткочасного відпочинку, що формує важливу основу для розвитку зеленого туризму [33].

Карпатський регіон є найбільш сформованим осередком зеленого туризму в Україні. До нього належать Івано-Франківська, Львівська, Закарпатська та Чернівецька області. Основними ресурсами регіону є гірські ландшафти, лісові масиви, полонини, водоспади, річки, мінеральні й термальні води, традиційна дерев'яна архітектура, а також гуцульська, бойківська, лемківська та буковинська культура. Таке поєднання природних і культурних ресурсів дозволяє розвивати одночасно кілька напрямів зеленого туризму: сільський, гірський, етнографічний, гастрономічний, оздоровчий, активний та екологічний туризм.

За інформацією Державного агентства розвитку туризму України, у 2025 році Карпати залишалися одним із найпривабливіших напрямів внутрішнього туризму. Серед найбільш популярних туристичних локацій були названі Верховина, Яремче, Славське та Буковель [34]. Ці території приваблюють туристів гірськими маршрутами, велосипедними мандрівками, оздоровчими програмами, SPA-послугами та гастрономічними вікендами. Важливим є те, що значна частина таких послуг реалізується не лише великими туристичними комплексами, а й приватними садибами, місцевими виробниками та малими підприємцями. Це свідчить про важливу роль зеленого туризму у підтримці локальної економіки та розвитку сільських територій.

Івано-Франківська область має один із найвищих потенціалів для розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Верховина, Косів, Яремче, Ворохта, Татарів, Микуличин та інші населені пункти формують туристичний простір, у межах якого природні ресурси поєднуються з етнокультурною спадщиною регіону. Туристичний продукт області охоплює проживання у

сільських садибах, пішохідні маршрути, відвідування полонин, ознайомлення з гуцульськими ремеслами, участь у майстер-класах, дегустацію традиційних страв, зокрема бринзи, баношу, грибних та ягідних виробів, а також участь у місцевих фестивалях і культурних заходах. Таким чином, туристична діяльність у регіоні поєднує рекреаційні, етнографічні, гастрономічні та культурно-пізнавальні елементи.

Важливим показником міжнародного визнання туристичного потенціалу регіону стало включення Ворохти у 2024 році до переліку 55 найкращих туристичних сіл світу за версією UN Tourism [30]. За даними Державного агентства розвитку туризму України, українські заявки були відібрані серед понад 260 учасників із більш ніж 60 країн світу. Це свідчить про наявність у карпатських громад не лише значного природно-рекреаційного потенціалу, а й достатнього рівня організаційного, культурного та інфраструктурного розвитку для впровадження принципів сталого туризму.

Закарпатська область характеризується специфічною структурою туристичних ресурсів, оскільки поєднує гірські території, термальні та мінеральні води, виноробні традиції, багатонаціональну культуру та розвинену гастрономію. Для розвитку зеленого туризму важливе значення мають сільські садиби, винні маршрути, дегустації локальної продукції, термальні комплекси, екологічні стежки, велосипедні маршрути та природні ландшафти. Найбільш відомими туристичними територіями є околиці озера Синевир, Колочави, Берегового, Хуста, Рахова та Ужгородського району.

У 2025 році Колочава та Синевирська Поляна були включені до переліку найкращих туристичних сіл світу в межах міжнародної ініціативи Best Tourism Villages by UN Tourism [31]. Це підтверджує високий рівень туристичної привабливості Закарпатського регіону та свідчить про ефективне використання природних, культурних і сільських ресурсів для розвитку зеленого та сталого туризму.

Львівська область має комбінований ресурсний потенціал, який поєднує культурно-історичні та природно-рекреаційні ресурси. Важливе значення для

туристичної діяльності мають Львів, Дрогобич, Жовква, Самбір, Белз та інші історичні міста, які формують основу культурно-пізнавального туризму. Водночас гірські та передгірські території області створюють сприятливі умови для розвитку зеленого туризму у Славському, Сколівських Besкидах, Турківщині, Дрогобиччині та інших сільських районах.

Регіональний туристичний продукт включає природний відпочинок, етнографічні програми, гастрономічний туризм, ремісничі майстерні, локальні виробництва та історико-культурні маршрути. Станом на 1 січня 2025 року у Львівській області функціонувало 425 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 182,57 тис. га, що становило 8,3 % площі області [35]. Такий рівень природоохоронного забезпечення створює сприятливі умови для розвитку екологічних стежок, природничих екскурсій, рекреаційних маршрутів та сільського відпочинку.

Важливим природним ресурсом Українських Карпат є Карпатський біосферний заповідник, який має значний потенціал для розвитку екологічного та пізнавального туризму. До його найвідоміших природних об'єктів належать гора Говерла - найвища вершина України висотою 2061 м, Долина нарцисів, праліси та унікальні гірські природні комплекси [36]. Такі території мають важливе значення для екологічного, науково-освітнього, пізнавального та фототуризму.

Додаткову міжнародну цінність Карпатському регіону надають букові праліси, включені до об'єкта Світової спадщини UNESCO. Зокрема, у 2007 році 6,1 тис. га букових пралісів Ужанського національного природного парку були внесені до Списку світової спадщини ЮНЕСКО в межах об'єкта «Букові праліси Карпат» [37]. Для розвитку зеленого туризму це має особливе значення, оскільки такі території поєднують природоохоронну, рекреаційну та міжнародну туристичну цінність.

Подільський регіон охоплює насамперед Хмельницька область, Вінницька область та Тернопільська область. Його ресурсний потенціал відрізняється від Карпатського регіону, оскільки базується не на гірських

ландшафтах, а на поєднанні річкових долин, каньйонів, історичних міст, замків, фортець, печер, сакральних пам'яток і традиційної сільської культури. Найбільш відомими туристичними ресурсами регіону є Дністровський каньйон, Бакота, Кам'янець-Подільський, Подільські Товтри, замки Тернопільщини, Меджибіж, Буша, Бар та історичні населені пункти Вінниччини.

Для зеленого туризму Поділля має важливе значення як територія розвитку водного, велосипедного, пішохідного, пізнавального та гастрономічного туризму. Річкові долини Дністра, Смотрича, Південного Бугу та Збруча створюють сприятливі умови для організації сплавів, екскурсій, прогулянок, фототуризму та сільського відпочинку. Наявність малих історичних міст дозволяє поєднувати перебування у сільській місцевості з відвідуванням архітектурних пам'яток, музеїв, фортець, замків та локальних культурних подій. Таким чином, туристичний потенціал Поділля формується на основі поєднання природних, історико-культурних та рекреаційних ресурсів.

За даними Державного агентства розвитку туризму України, Поділля розглядається як перспективна туристична дестинація для розвитку міжмуніципальної співпраці територіальних громад. У межах відповідних ініціатив обговорювалося створення організації з менеджменту дестинації Поділля, що має сприяти формуванню комплексного туристичного продукту та розвитку регіонального бренду [38].

Також зазначалося, що в Україні нараховується близько 137 тис. км² так званих «непромислових територій», на яких зосереджені природні та рекреаційні ресурси, придатні для туристичного використання. Практичне значення Поділля для розвитку зеленого туризму полягає у можливості створення міжгромадських туристичних маршрутів. Наприклад, туристичні подорожі можуть поєднувати відвідування Бакоти, Кам'янця-Подільського, Хотина, сільських садиб, локальних виробників, природних оглядових майданчиків та гастрономічних локацій. Такий формат відповідає сучасній

моделі зеленого туризму, у межах якої туристична цінність формується не окремим об'єктом, а сукупністю природних, культурних, гастрономічних та побутових вражень. Отже, Подільський регіон має значний потенціал для розвитку комплексного туристичного продукту на основі міжрегіональної взаємодії та використання локальних ресурсів [38].

Поліський регіон охоплює Волинська область, Рівненська область, Житомирська область, Чернігівська область та частково Київську область. Його ресурсний потенціал формується за рахунок лісів, озер, боліт, річок, ягідних і грибних угідь, дерев'яної архітектури, традиційного сільського побуту, рибальства та природної тиші. На відміну від Карпатського та Подільського регіонів, Полісся має переважно рівнинний характер, що створює сприятливі умови для спокійного відпочинку, екологічних прогулянок, велосипедних маршрутів, орнітологічного туризму та сімейних подорожей [39].

Особливе значення для розвитку зеленого туризму має Шацький національний природний парк. За офіційними даними парку, його площа становить 48 977 га, а на території розташовано 23 озера. Озеро Світязь має глибину 58,4 м і є найглибшим озером України [39]. Такі природні характеристики створюють сприятливі умови для розвитку водного відпочинку, екологічних маршрутів, спостереження за птахами, рибальства, сімейного туризму та розміщення туристів у сільських садибах.

Водночас ресурсний потенціал Полісся не обмежується лише рекреаційними можливостями. Значну роль відіграють природоохоронні території, ліси, болотні екосистеми та традиційний спосіб життя місцевого населення, які формують основу для розвитку екологічного та пізнавального туризму. Для багатьох туристів Поліський регіон привабливий саме можливістю відпочинку у природному середовищі, віддаленому від інтенсивної урбанізації та масового туристичного навантаження.

Таким чином, Поділля та Полісся мають різні типи ресурсного потенціалу, однак обидва регіони є перспективними для розвитку зеленого

туризму. Якщо Подільський регіон орієнтований переважно на поєднання природних та історико-культурних ресурсів, то Полісся формує туристичну привабливість насамперед завдяки природним ландшафтам, рекреаційним можливостям та екологічній цінності територій.

Житомирська область, Рівненська область та Чернігівська область мають значний потенціал для розвитку зеленого туризму на основі лісових ландшафтів, річкових систем, етнографічної спадщини та традиційного сільського способу життя. У цих регіонах перспективними напрямками є маршрути вихідного дня, відпочинок у лісових садибах, екологічні стежки, збирання ягід і грибів, рибальство, велосипедні маршрути та локальні гастрономічні пропозиції. Важливою перевагою Поліського регіону є відносно невисокий рівень урбанізації та значна кількість природних територій, придатних для рекреаційного використання. За даними Державного агентства розвитку туризму України, у 2025 році спостерігалось зростання інтересу туристів до Житомирщини, Черкащини, Полтавщини та Поділля як до напрямів, що відповідають сучасному попиту на спокійний, доступний та відносно безпечний відпочинок [34]. Це свідчить про поступове розширення географії внутрішнього туризму та формування попиту на менш урбанізовані території з природним та рекреаційним потенціалом.

Центральний регіон України охоплює Київська область, Черкаська область, Полтавська область, Кіровоградська область та частково Дніпропетровську область. Ресурсна база цих територій формується за рахунок лісостепових ландшафтів, річкових долин, Дніпра та його приток, фермерських господарств, етнографічних музеїв, козацької спадщини, садибної культури та малих історичних міст. Для зеленого туризму центральні області мають особливе значення як території короткотривалих подорожей, орієнтованих насамперед на мешканців великих міст.

Київська область має значний потенціал для розвитку зеленого туризму завдяки близькості до столиці та високому попиту на відпочинок вихідного дня. У регіоні можуть активно розвиватися фермерські тури, етнографічні

комплекси, відпочинок біля річок, кінні прогулянки, гастрономічні локації та сімейні садиби. Попит на такі послуги формується переважно серед міського населення, яке прагне короткотривалого відпочинку у природному середовищі без необхідності далеких переїздів.

Черкаська область має значний природно-культурний потенціал, пов'язаний із Дніпром, Каневом, Холодним Яром, Шевченківськими місцями та козацькою історією. Для зеленого туризму область є перспективною завдяки можливості поєднання природних маршрутів, пізнавальних екскурсій, проживання у сільських садибах, водних прогулянок та відвідування історико-культурних об'єктів. Державне агентство розвитку туризму України у матеріалах про літній туризм 2025 року окремо відзначало Черкащину як регіон, що приваблює туристів водними маршрутами Дніпром та його притоками, а також історичними турами, пов'язаними з постаттю Тараса Шевченка та козацькою добою [34].

Полтавська область характеризується значним етнографічним та гастрономічним ресурсним потенціалом. Регіон асоціюється з традиційною українською кухнею, народними ремеслами, гончарством, садибною спадщиною, сільським побутом та культурними локаціями. У межах зеленого туризму Полтавщина має перспективи розвитку фермерських господарств, кулінарних майстер-класів, етнографічних музеїв, сільських садиб, маршрутів малими історичними містами та локальних фестивалів. Такий формат туристичної діяльності сприяє збереженню традиційної культури, підтримці місцевих громад та розвитку малого підприємництва у сільській місцевості.

Південний регіон України охоплює Одеська область, Миколаївська область, Херсонська область, Запорізька область та Автономну Республіку Крим. Його ресурсний потенціал формується за рахунок Чорного й Азовського морів, лиманів, степових ландшафтів, дельт річок, виноробства, рибальства, біосферних заповідників, національних природних парків, етнічного різноманіття та гастрономічної культури. Для зеленого туризму цей регіон є цінним не лише завдяки пляжним ресурсам, а й через можливості розвитку

винного, етнокультурного, природничого, фермерського та гастрономічного туризму.

Одеська область має найбільш виражений потенціал для поєднання зеленого туризму з винним, гастрономічним та етнокультурним туризмом. Українська Бессарабія, Дунайський регіон, виноробні господарства, етнічні села, лимани, морське узбережжя та дельта Дунаю формують сприятливі умови для створення туристичних маршрутів, орієнтованих на локальну кухню, природні ландшафти та культурні традиції болгарських, гагаузьких, молдовських і українських громад. У такому форматі зелений туризм виходить за межі традиційного сільського відпочинку та перетворюється на комплексний регіональний туристичний продукт, що поєднує природні, гастрономічні та етнокультурні компоненти.

Херсонська область, Миколаївська область та Запорізька область у мирних умовах мають значний потенціал для розвитку степового, водного, природничого, фермерського та історико-культурного туризму. Важливими ресурсами цих територій є Дніпро, Південний Буг, лимани, степові природні комплекси, козацька спадщина, фермерські господарства, виноробство та приморські села. Водночас через повномасштабну війну, окупацію частини територій, мінну небезпеку та пошкодження інфраструктури туристичне використання значної частини ресурсів Південного регіону є суттєво обмеженим.

Східний регіон України охоплює Харківська область, Сумська область, Донецька область та Луганська область. Його ресурсний потенціал пов'язаний із лісостеповими ландшафтами, річковими долинами, крейдяними горами, природними парками, слобожанською культурою, історичними поселеннями та сільськими територіями. До початку повномасштабної війни окремі частини регіону мали передумови для розвитку пізнавального, природничого, етнографічного та активного туризму.

У сучасних умовах ресурсний потенціал Східного регіону значною мірою обмежений безпековими факторами. Частина територій перебуває під

окупацією або в зоні бойових дій, значна кількість природних і культурних об'єктів пошкоджена, а туристична інфраструктура потребує відновлення. У перспективі ключовими передумовами розвитку зеленого туризму у східних областях стануть розмінування територій, відновлення транспортної інфраструктури, реконструкція садиб, музеїв, природних маршрутів, інформаційних центрів та забезпечення безпечного доступу до рекреаційних територій.

Таблиця 2.3.

Ресурсний потенціал регіонів України для розвитку зеленого туризму

Регіон	Основні ресурси	Напрями зеленого туризму
Карпати	Гори, ліси, мінеральні води	Гірський, етно-, гастротуризм
Поділля	Каньйони, замки, річки	Водний, пізнавальний туризм
Полісся	Озера, ліси, болота	Екотуризм, рекреаційний туризм
Центральна Україна	Дніпро, фермерські господарства	Маршрути вихідного дня
Південь України	Лимани, виноробство, степи	Винний, природничий туризм

*Джерело: складено автором *

Дані таблиці 2.3 демонструють регіональну різноманітність ресурсного потенціалу України та можливість формування комплексного туристичного продукту на основі природних і культурних ресурсів.

Війна безпосередньо вплинула на стан природних і рекреаційних ресурсів України. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, бойові дії охопили близько третини площі природно-заповідного фонду держави. Йдеться про понад один мільйон гектарів особливо цінних земель, зокрема 26 національних природних парків, 14 природних і біосферних заповідників, 14 Рамсарських об'єктів площею 397,7 тис. га та майже 200 територій Смарагдової мережі загальною площею 2,9 млн га [40].

Суттєвого негативного впливу зазнала також культурна й туристична інфраструктура. За оцінками UNESCO, після двох років повномасштабної війни фізичні збитки секторів культури та туризму України становили майже 3,5 млрд дол. США, тоді як потреби у відновленні на 2024-2033 роки

оцінювалися майже у 9 млрд дол. США [29]. Для зеленого туризму це має особливе значення, оскільки туристична привабливість сільських територій залежить не лише від природних ресурсів, а й від стану доріг, туристичних садиб, культурних об'єктів, музеїв, історичних пам'яток, навігації та безпечної інфраструктури.

2.3. SWOT-аналіз розвитку зеленого туризму в Україні

SWOT-аналіз розвитку зеленого туризму в Україні доцільно здійснювати з урахуванням сучасних умов функціонування туристичної галузі, зокрема воєнного стану, зміщення туристичних потоків у відносно безпечніші регіони, активізації внутрішнього туризму, зростання ролі територіальних громад та малого підприємництва.

У сучасних умовах зелений туризм поступово перетворюється не лише на форму рекреаційної діяльності, а й на важливий інструмент соціально-економічного розвитку сільських територій, підтримки локальних громад та формування нових можливостей для зайнятості населення.

За даними Державного агентства розвитку туризму України у 2025 році туристична сфера сплатила:

- 4 426,2 млн грн податків, що на 50,6 % більше порівняно з 2024 роком,
- обсяг туристичного збору до місцевих бюджетів становив 359 млн грн [32], що свідчить про поступове відновлення туристичної активності навіть в умовах воєнного часу та збереження попиту на внутрішній туризм.

У таких умовах особливого значення набуває зелений туризм, який базується на використанні локальних природних, культурних та рекреаційних ресурсів.

Доцільно проаналізувати потенціал зеленого туризму в Україні шляхом проведення SWOT-аналізу. SWOT-аналіз розвитку зеленого туризму в Україні наведено в таблиці 2.4.

SWOT-аналіз розвитку зеленого туризму в Україні

Елемент SWOT-аналізу	Характеристика розвитку зеленого туризму в Україні
S – сильні сторони	Україна має значний природно-рекреаційний потенціал: Карпати, Полісся, Поділля, Придністров'я, Причорномор'я, лісові, гірські, річкові та сільські ландшафти. Важливою перевагою є наявність автентичної культури, народних промыслів, гастрономічних традицій, сільського побуту та можливостей для поєднання відпочинку з пізнавальним, екологічним, активним і гастрономічним туризмом. Значну роль відіграє малий бізнес, зокрема власники садиб, фермерські господарства, локальні виробники та територіальні громади.
W – слабкі сторони	Основними слабкими сторонами залишаються нерівномірний розвиток туристичної інфраструктури, недостатня якість доріг і транспортної доступності окремих сільських територій, низький рівень сервісу, обмежене використання цифрового просування, нестача професійних кадрів та недостатня впізнаваність багатьох сільських дестинацій. Проблемою є також часткова тінізація ринку та відсутність повністю сформованої спеціалізованої законодавчої бази саме для сільського зеленого туризму.
O – можливості	Перспективи розвитку пов'язані зі зростанням попиту на внутрішній туризм, короткі подорожі, відпочинок у природному середовищі, психологічне відновлення, гастрономічні та етнокультурні маршрути. Додатковими можливостями є розвиток туризму як інструменту відновлення громад, підтримки зайнятості сільського населення та диверсифікації доходів домогосподарств. Важливими напрямками розвитку є цифровізація, детінізація ринку, формування нової законодавчої основи, сталість та безбар'єрність туристичної сфери.
T – загрози	Ключовою загрозою залишається війна, яка обмежує мобільність населення, створює безпекові ризики, зменшує доступність частини територій та стримує інвестиції. Додатковими загрозами є руйнування інфраструктури, мінування територій, скорочення платоспроможного попиту, міграція населення, дефіцит кадрів, конкуренція з боку більш розвинених європейських туристичних дестинацій, а також ризик втрати автентичності при комерціалізації місцевої культури.

Джерело: розроблено автором

Дані SWOT-аналізу свідчать про те, що зелений туризм в Україні має значний ресурсний потенціал, однак ефективність його розвитку значною мірою залежить від рівня інфраструктурного забезпечення, державної підтримки, безпекової ситуації та здатності територіальних громад формувати конкурентоспроможний туристичний продукт.

Найбільш перспективними для розвитку зеленого туризму залишаються західні та частково центральні регіони України, де туристична активність

зберігається навіть в умовах воєнного часу. У 2025 році серед лідерів за обсягом туристичного збору Державне агентство розвитку туризму України називало місто Київ, Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську, Київську та Дніпропетровську області [32]. Це свідчить про концентрацію туристичних потоків у відносно безпечніших та інфраструктурно підготовлених регіонах.

Важливою перевагою зеленого туризму є те, що він може розвиватися не лише як комерційна форма відпочинку, а й як інструмент соціально-економічного розвитку сільських територій. Розвиток цього виду туризму сприяє створенню робочих місць, залученню місцевого населення до підприємницької діяльності, підтримці фермерських господарств, ремесел, локальної гастрономії та збереженню культурної спадщини. Крім того, міжнародні організації звертають увагу на можливість поєднання природних ресурсів, культурної спадщини та підприємницького потенціалу громад для формування конкурентоспроможних туристичних і крафтових продуктів.

Водночас розвиток зеленого туризму в Україні стримується низкою системних проблем. До них належать недостатня якість транспортної та туристичної інфраструктури, слабка промоція сільських територій, низький рівень стандартизації туристичних послуг, нестача професійних знань у власників садиб, а також неоднозначність правового регулювання. У законодавстві України сільський зелений туризм розглядається як один із видів діяльності особистих селянських господарств, однак спеціалізована нормативна база для повноцінного регулювання цієї сфери ще перебуває на етапі формування. Водночас в Україні триває обговорення законодавчих ініціатив щодо розвитку сільського та сільського зеленого туризму, спрямованих на врегулювання діяльності туристичних садиб, підтримку малого підприємництва та розвиток сільських територій [41].

Особливого значення набувають питання цифровізації та просування туристичних продуктів. Сучасний турист дедалі частіше обирає маршрути та місця проживання через цифрові платформи, соціальні мережі та онлайн-сервіси. Тому конкурентоспроможність зеленого туризму значною мірою

залежить від інформаційної доступності туристичних DESTИНАЦІЙ, наявності онлайн-бронювання, якісного візуального контенту та ефективної маркетингової стратегії.

Ключовою загрозою для розвитку зеленого туризму залишається війна. Безпекові ризики, руйнування інфраструктури, мінуння територій, скорочення платоспроможного попиту населення та міграційні процеси негативно впливають на розвиток туристичної діяльності. Водночас у сучасних умовах зелений туризм демонструє високий рівень адаптивності, оскільки значна частина туристичних послуг може функціонувати на основі малого підприємництва, локальних ресурсів та внутрішнього туристичного попиту.

Для посилення сильних сторін доцільно розвивати регіональні туристичні маршрути, кластери сільських садиб, гастрономічні та етнокультурні тури. Для подолання слабких сторін необхідними є навчальні програми для власників садиб, стандартизація туристичних послуг, прозорий облік суб'єктів діяльності та активніша участь територіальних громад у просуванні локальних туристичних продуктів. Реалізація таких заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності зеленого туризму, активізації внутрішнього туристичного ринку та забезпеченню сталого розвитку сільських територій України. У міжнародних дослідженнях зелений туризм також розглядається як важливий інструмент диверсифікації сільської економіки, підтримки локальних громад та раціонального використання природних ресурсів [42].

Висновок до Розділу 2

Сучасний стан, ресурсний потенціал та умови розвитку зеленого туризму в Україні сприяють розвитку сільських територій, підтримці малого бізнесу, зайнятості населення, збереженню традицій, локальної гастрономії та культурної спадщини. Ресурсний потенціал зеленого туризму України є

надзвичайно різноманітним і охоплює природні, історико-культурні, етнографічні та рекреаційні ресурси різних регіонів держави. Попри негативний вплив війни, більшість регіонів зберігають значні передумови для розвитку екологічно орієнтованого туризму, а післявоєнне відновлення туристичної інфраструктури може стати важливим чинником економічного розвитку територіальних громад та формування конкурентоспроможного туристичного продукту України. Найбільший потенціал в нинішніх умовах мають західні регіони України: Івано-Франківська, Львівська, Закарпатська та Чернівецька області. Перспективними також є Поділля, Полісся, Центральна та Південна Україна, де розвиток зеленого туризму може базуватися на природних, історико-культурних, рекреаційних і фермерських ресурсах.

SWOT-аналіз показав, що сильними сторонами є значний природно-рекреаційний потенціал, автентичність сільських територій і зростання попиту на внутрішній туризм. Водночас проблемами залишаються недостатній розвиток інфраструктури, слабе цифрове просування, нестача кадрів, нерівномірність регіонального розвитку та вплив воєнних дій.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА НОВОГО ПРОЄКТУ ЗЕЛЕНОГО (СІЛЬСЬКОГО) ТУРУ ТА ЙОГО ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

3.1. Концепція та характеристика нового туристичного продукту

Концепція нового авторського туру у сфері зеленого сільського туризму – «Бессарабський еко-вікен: Дунайські плавні та жива культура села» передбачає поєднання природно-пізнавального, етнографічного, гастрономічного, рекреаційного та освітнього компонентів і полягає у створенні маршруту, який дає змогу туристам не лише відвідати відомі природні й культурні об'єкти Одеської області, а й безпосередньо взаємодіяти з місцевими громадами, сільськими садибами, фермерськими господарствами, етнографічними просторами та природоохоронними територіями.

Аргументом на користь розробки нового туру є поступове відновлення туристичної активності в Україні. За даними публічного звіту Державного агентства розвитку туризму України, у 2025 році обсяг сплачених податків у сфері туризму становив 4 426,2 млн грн, що на 50,6% більше, ніж у 2024 році. Також у 2025 році до місцевих бюджетів України надійшло 359 млн грн туристичного збору [44]. Це свідчить про збереження економічної активності туристичної галузі та можливості розвитку внутрішніх туристичних продуктів.

Об'єктом проєктування є новий комплексний туристичний продукт у сфері зеленого сільського туризму. Предметом проєктування виступають організаційні, маршрутні, програмні та економічні параметри туру:

- концепція;
- цільова аудиторія (табл.3.1);
- програма обслуговування;
- місця проживання;
- харчування;

- логістика, собівартість;
- ціна реалізації;
- прибуток і перспективи впровадження на туристичний ринок України.

Таблиця 3.1

Характеристика цільової аудиторії нового туру

Сегмент туристів	Потреби сегменту	Пропозиція туру
Малі групи	Відпочинок без масовості, природа, незвичайні локації	Орендований будинок на 12 осіб, спільна вечеря, камерний формат
Сім'ї з дорослими дітьми	Безпечна логістика, цікава програма, комфортне проживання	Проживання в окремих комплексах, харчування, екскурсії та супровід
Туристи 25–45 років	Автентичність, фото-локації, локальна кухня, новий досвід	Фрумушика-Нова, Вилкове, човнова екскурсія, локальна гастрономія
Корпоративні групи	Нестандартний формат тимбілдингу, спільна активність	Група рівно 12 осіб, закрите проживання, спільна програма
Освітні групи	Пізнання культури, природи та економіки регіону	Етнографічна екскурсія, екологічна лекція, приклад зеленого туризму

Тур орієнтований на туристів, які хочуть відпочити в Україні, але при цьому отримати не стандартну екскурсійну поїздку, а змістовний досвід перебування в сільському середовищі та готові витратити 4 дні на повільну пізнавальну подорож Півднем України. Основною метою туру є створення конкурентоспроможного зеленого туристичного продукту, який забезпечує туристам автентичний досвід перебування в сільському середовищі Бессарабії та Дунайського регіону, а місцевим громадам – додаткові джерела доходу через залучення садиб, перевізників, гідів, фермерів, закладів харчування, виробників локальної продукції та майстрів народних ремесел.

Запропонований тур має назву «Бессарабський еко-вікенд: Дунайські плавні та жива культура села». Назва відображає три основні змістові блоки продукту: природний – Дунайські плавні та біорізноманіття дельти Дунаю; етнографічний – традиції української Бессарабії; сільський – проживання, харчування та дозвілля в умовах, наближених до сільського середовища, що

передбачає створення відповідних нових договорів з ключовими партнерами (табл.3.2.)

Таблиця 3.2

Ключові партнери та їх функції у турі

Партнер/локація	Функція у турі	Економічне значення
Фрумушика-Нова, «Будинок мисливця»	Проживання 1 ніч, етнографічна екскурсія, локальне харчування	Формує перший змістовий блок туру та забезпечує сільський компонент
Pelican City, Вилкове	Проживання 2 ночі, база для екскурсій у Вилковому та на Дунаї	Забезпечує розміщення групи та зв'язок із місцевими послугами
Місцеві гіді Фрумушики-Нової	Проведення оглядової екскурсії, пояснення етнографічних об'єктів	Підвищує якість туристичного досвіду
Човнові оператори Вилкового	Водна екскурсія каналами та дельтою Дунаю	Залучає місцевий малий бізнес до туру
Орендований перевізник	Трансфер за повним маршрутом	Забезпечує логістичну безпеку та контроль часу
Організатор туру	Бронювання, програма, продаж, супровід, комунікація	Формує туристичний продукт і отримує підприємницький дохід

Маршрут туру сформовано як комбінований. Це дозволяє уникнути повного дублювання дороги, рівномірно розподілити переїзди між днями та поєднати різні типи туристичних ресурсів. Початковою та кінцевою точкою є Одеса, оскільки місто має розвинену транспортну доступність і може виконувати функцію логістичного центру для туристів з інших регіонів України.

У маршруті враховано ключову уточнену умову: переїзд від Фрумушики-Нової до Вилково займає орієнтовно 2,5 години на машині. Тому в другий день туру не планується надмірна кількість активностей до та після дороги. Програма побудована так, щоб туристи встигли спокійно поспідати, завершити перебування у Фрумушиці-Новій, переїхати до Вилкове, пообідати, розміститися в Pelican City і лише після цього пройти легку екскурсійну програму містом [45,46].

Для трансферу доцільно використовувати мікроавтобус на 16-18 місць. Такий транспорт дає змогу комфортно розмістити 12 туристів, керівника

групи, водія, особисті речі туристів і невеликий запас води та організаційного спорядження. Використання легкових автомобілів або кількох малих машин є менш доцільним, оскільки ускладнює координацію групи, збільшує ризик запізнь і робить маршрут менш керованим.

Програма туру побудована за принципом поступового нарощування вражень. Перший день має адаптаційний характер і знайомить туристів із Бессарабією через Фрумушику-Нову. Другий день є перехідним: він поєднує завершення етнографічної частини та переїзд до Вилкове. Третій день є основним природно-екологічним днем, оскільки саме тоді проводиться водна екскурсія дельтою Дунаю. Четвертий день має завершальний характер і передбачає повернення до Одеси через історичну локацію.

Продукт має чітко виражену авторську складову. Його відмінність від звичайних автобусних турів полягає в тому, що туристична програма не обмежується оглядом визначних місць, а включає проживання в тематичному будинку, локальне харчування, екскурсії з пізнавальним змістом, водну програму, знайомство з побутом Вилкове та організований супровід на всіх етапах маршруту.

Основними принципами розробки туру є:

- камерність групи;
- використання місцевої інфраструктури;
- екологічно відповідальна поведінка;
- збереження балансу між активностями і відпочинком;
- прозорий економічний розрахунок;
- включення до програми тих послуг, які створюють реальну цінність

для туриста.

Важливою перевагою туру є те, що він має зрозумілу логіку маршруту. Спочатку турист занурюється в етнографічне середовище Фрумушики-Нової, потім переїжджає до Вилкове, де знайомиться з водною культурою та природою Дунайського регіону, а на завершення отримує історико-культурний акцент через зупинку в Білгороді-Дністровському. Така структура

забезпечує змістову послідовність: степ – село – Дунай – історична пам'ятка – повернення до Одеси.

Концепція туру спрямована на формування не лише комерційного туристичного продукту, а й локального соціально-економічного ефекту. До його реалізації можуть бути залучені місцеві садиби, перевізники, екскурсводи, човнові оператори, виробники локальної продукції та працівники туристичних комплексів. Таким чином, витрати туристів залишаються в регіоні та підтримують мале підприємництво в сільських громадах.

3.2 Формування маршруту та програми туру

Формування маршруту та програми туру є одним із ключових етапів розробки нового туристичного продукту, оскільки саме маршрут визначає просторову логіку подорожі, послідовність відвідування об'єктів, тривалість переїздів, зміст екскурсійного обслуговування та загальне враження туристів від туру [47].

Для зеленого сільського туризму особливе значення має не лише наявність привабливих туристичних локацій, а й можливість органічного поєднання природних, етнографічних, гастрономічних і рекреаційних елементів у єдину програму.

Маршрут розробленого туру побудовано за принципом поступового занурення туристів у природно-культурне середовище півдня Одеської області. Його основу становлять дві різні, але взаємопов'язані туристичні локації: етнографічний комплекс «Фрумушика-Нова», що репрезентує сільську, етнокультурну та гастрономічну складову Бессарабії, і місто Вилкове, яке розкриває природно-екологічний потенціал Дунайського регіону. Таке поєднання дозволяє сформувати комплексний туристичний продукт, у якому сільський побут, локальні традиції, природні ландшафти та водні маршрути доповнюють один одного.

Розроблений тур є комплексним 4-денним продуктом сільського зеленого туризму Одеської області.

Маршрут передбачає переміщення за схемою: Одеса – Фрумушика-Нова – Вилкове – Дунайські плавні – Білгород-Дністровський – Одеса. Загальна протяжність маршруту становить 515 км, тривалість туру – 4 дні / 3 ночі.

Графік руху маршруту наведено в таблиці 3.3, середня швидкість мікроавтобуса – 60 км/год.

Кількість туристів – 12 осіб.

При формуванні графіка руху враховано потребу в комфортному темпі пересування, наявність часу для поселення, харчування, екскурсійних блоків та відпочинку. Окремо враховано, що переїзд від Фрумушики-Нової до Вилкове займає 2,5 години, тому в другий день маршруту не плануються складні ранкові активності, а основний екскурсійний блок у Вилкове розпочинається після поселення та обіду.

Для трансферу доцільно використовувати мікроавтобус на 16-18 місць. Такий транспорт дає змогу комфортно розмістити 12 туристів, керівника групи, водія, особисті речі туристів і невеликий запас води та організаційного спорядження.

Таблиця 3.3.

Графік руху маршруту зеленого сільського туру «Бессарабський еко-маршрут: Фрумушика-Нова - Вилкове - Дунай»

Спосіб пересування	Час виїзду (год. хв.)	Час прибуття (год. хв.)	Кілометраж (км)	Час у дорозі (год. хв.)	Пункт зупинки
1 день					
Мікроавтобус «Одеса - Фрумушика-Нова»	08:30	12:30	130	4 год.	Фрумушика-Нова
Пішки «Будинок мисливця - етнографічний комплекс - музейні експозиції просто неба»	14:00	16:00	-	2 год.	Фрумушика-Нова
Пішки «музейна зона - дегустаційна локація - Будинок мисливця»	16:00	19:00	-	3 год.	Фрумушика-Нова
2 день					

Пішки «Будинок мисливця - оглядові локації комплексу - сувенірна зона»	09:00	10:00	-	1 год.	Фрумушика-Нова
Мікроавтобус «Фрумушика-Нова - Вилкове»	10:00	12:30	150	2 год. 30 хв.	Вилкове
Пішки «Pelican City - локація обіду та майстер-класу “Липованська рибна юшка”»	13:00	15:00	-	2 год.	Вилкове
Пішки/човен «Pelican City - канали Вилкового - стара частина міста - Красзнавчий музей О. Шаронова»	15:00	18:00	-	3 год.	Вилкове
Пішки «локація майстер-класу “Плетіння з очерету” - Pelican City»	18:00	19:00	-	1 год.	Вилкове
3 день					
Моторний човен «Pelican City - дунайські канали - плавні - Pelican City»	08:30	13:00	~35	4 год. 30 хв.	Дунайська дельта
Пішки «Pelican City - рибальська локація біля каналів - Pelican City»	15:00	17:00	-	2 год.	Вилкове
4 день					
Мікроавтобус «Вилкове - Білгород-Дністровський»	09:00	11:30	145	2 год. 30 хв.	Білгород-Дністровський
Пішки «Аккерманська фортеця - оглядова екскурсія»	11:30	13:00	-	1 год. 30 хв.	Білгород-Дністровський
Мікроавтобус «Білгород-Дністровський - Одеса»	14:00	15:45	90	1 год. 45 хв.	м. Одеса

Програма туру побудована за принципом поступового нарощування вражень. Перший день має адаптаційний характер і знайомить туристів із Бессарабією через Фрумушику-Нову. Другий день є перехідним: він поєднує завершення етнографічної частини та переїзд до Вилкового. Третій день є основним природно-екологічним днем, оскільки саме тоді проводиться водна екскурсія дельтою Дунаю. Четвертий день має завершальний характер і передбачає повернення до Одеси через історичну локацію.

Проект програми туру наведено в таблиці 3.4

Програма нового туру «Бессарабський еко-вікенд: Дунайські плавні та жива культура села»

Час/Переїзд	Опис екскурсії та зміст туристичного обслуговування
День 1-й	
08:00-08:30	Збір групи на Привокзальній площі м. Одеса. Керівник групи проводить реєстрацію учасників, перевіряє список туристів, уточнює контактні номери та надає короткий інструктаж з техніки безпеки. Туристам повідомляється загальна інформація про маршрут, правила поведінки під час трансферів, особливості проживання у сільських садибах та екологічні принципи подорожі: не залишати сміття, не пошкоджувати природні об'єкти, поважати приватний простір місцевих мешканців.
08:30-12:30	Переїзд мікроавтобусом за маршрутом Одеса - Фрумушика-Нова. Під час руху керівник групи проводить вступну розповідь про Бессарабію як багатонаціональний регіон півдня України, пояснює роль сільського зеленого туризму у розвитку малих громад, знайомить туристів із природними умовами степової зони Одеської області. Передбачено одну технічну зупинку тривалістю 15-20 хвилин для відпочинку, санітарної паузи та купівлі води. Переїзд не перевантажується активностями, оскільки перший день виконує адаптаційну функцію.
12:30-14:00	Прибуття до туристичного комплексу Фрумушика-Нова. Поселення групи у гостьовий дім «Будинок мисливця», розрахований на 12 осіб. Об'єкт обрано як базовий для першої ночівлі, оскільки його місткість повністю відповідає чисельності туристичної групи, а формат гостьового будинку дозволяє створити атмосферу сільського зеленого відпочинку. Після поселення туристам надається час для відпочинку після дороги, розміщення речей та підготовки до екскурсійної частини дня.
14:00-16:00	Оглядова екскурсія етнографічним комплексом «Фрумушика-Нова» передбачає занурення учасників у культурну спадщину Бессарабії та знайомство з історією виселених бессарабських сіл. Під час екскурсії туристи дізнаються про минуле цієї території, особливості життя місцевого населення, традиції різних етнічних спільнот регіону та значення збереження історичної пам'яті. Програма включає огляд етнографічних подвір'їв, що відтворюють побут різних народів Бессарабії, знайомство з традиційними житлами, господарськими спорудами, ремеслами, предметами побуту та елементами народної культури. Особливий інтерес становлять музейні експозиції просто неба, які дозволяють побачити, як жили, працювали, облаштовували простір і зберігали свої традиції мешканці регіону. Окрема увага під час екскурсії приділяється туристичному потенціалу подібних етнографічних комплексів. «Фрумушика-Нова» є прикладом простору, де можуть поєднуватися зелений туризм, екскурсійне обслуговування, проживання, харчування, дегустація локальних продуктів, знайомство з ремеслами та культурною спадщиною. Такий формат сприяє не лише відпочинку туристів, а й популяризації автентичної культури Бессарабії, розвитку місцевих громад і збереженню нематеріальної спадщини регіону.
16:00-19:00	Дегустаційна програма у «Фрумушиці-Новій» є важливою частиною знайомства з гастрономічною культурою Бессарабії. Вона дозволяє учасникам не лише побачити етнографічний комплекс, а й відчутти смак регіону через традиційні страви, локальні продукти та автентичні кулінарні

	традиції. Під час дегустації туристи можуть ознайомитися з особливостями місцевої кухні, яка сформувалася під впливом культур різних народів Бессарабії. Доцільно передбачити дегустацію домашнього хліба, бринзи, овочевих закусок, м'ясних страв, страв із баранини, традиційної випічки, меду, трав'яних чаїв та інших продуктів локального виробництва. Окрема увага приділяється походженню продуктів, способам їх приготування та ролі в побуті місцевого населення. Такий формат допомагає туристам краще зрозуміти гастрономічну самобутність регіону, традиції гостинності та значення локальної кухні як складової зеленого й етнографічного туризму.
19:00	Вільний час. У вільний час учасникам програми можна запропонувати самостійно прогулятися територією етнографічного комплексу «Фрумушика-Нова», зробити фото на оглядових локаціях, відвідати сувенірні зони та ближче ознайомитися з елементами традиційного побуту Бессарабії. Такий формат дозволяє туристам у спокійному темпі повернутися до найбільш цікавих об'єктів, розглянути деталі етнографічних подвір'їв і насолодитися атмосферою комплексу.
23:00	Ночівля у гостьовому домі «Будинок мисливця».
День 2-й	
08:00-09:00	Сніданок у Фрумушиці-Новій. Після сніданку туристи готують речі до виселення, перевіряють особисті речі та отримують короткий інструктаж щодо переїзду до Вилкове.
09:00-10:00	Ранкова прогулянка територією комплексу. Цей блок є легким за навантаженням і дає змогу завершити перебування у Фрумушиці-Новій без поспіху. Туристи можуть зробити фото, відвідати сувенірні точки, оглянути ті частини комплексу, які не були охоплені основною екскурсією першого дня.
10:00-12:30	Переїзд Фрумушика-Нова - Вилкове. Тривалість трансферу становить 2,5 години, що враховано у програмі туру як окремий логістичний блок. Під час дороги керівник туру проводить інформаційну розповідь про Дунайський регіон, значення річки Дунай для господарства та культури півдня Одеської області, особливості Вилкового як міста на воді та майбутню екологічну програму у дельті Дунаю.
12:30-13:00	Прибуття до Вилкове та поселення на базі відпочинку Pelican City. Розміщення обрано з урахуванням місткості групи 12 осіб і можливості організувати проживання поблизу водних туристичних активностей.
13:00-15:00	Під час обіду у Вилкове доцільно передбачити знайомство учасників із традиціями місцевої липованської кухні. Центральним елементом гастрономічного блоку може стати майстер-клас “Липованська рибна юшка: смак Дунаю”, у межах якого учасники дізнаються про особливості приготування рибної юшки за локальним рецептом та беруть участь у її приготуванні. Меню варто сформувавши з акцентом на страви дунайського регіону: рибні продукти, свіжі овочі, зелень, домашній хліб та традиційні місцеві страви. Додатково можна організувати дегустацію риби, овочевих закусок і домашніх напоїв. Такий формат харчування не лише забезпечує відпочинок учасників, а й підкреслює гастрономічну самобутність Вилкове та культурні традиції місцевого населення.
15:00-18:00	Під час оглядової екскурсії Вилковим туристи знайомляться з унікальною планувальною структурою міста, його каналами, місцевими способами пересування, історією липованської громади, побутом мешканців та особливостями життя на воді. Частина маршруту може проходити пішки, а частина - на човнах внутрішніми каналами, що дозволяє краще відчувати

	<p>атмосферу «української Венеції». У межах екскурсії доцільно провести короткий практичний майстер-клас із правил пересування каналами: посадки в човен, користування веслами, поведінки на воді та дотримання туристичної безпеки. Такий елемент робить екскурсію більш інтерактивною та практичною для учасників.</p> <p>Окремим об'єктом маршруту може стати Краєзнавчий музей Олександра Шаронова у Вилковому, розташований у приміщенні Будинку культури. Музей має краєзнавчу експозицію та картинну галерею, а його колекція налічує кілька тисяч експонатів, пов'язаних з історією краю, липованською культурою, рибальством, побутом місцевого населення та природою дунайського регіону. Під час відвідування музею учасники ознайомляться з історією Вилкове, традиціями липован, особливостями рибальського побуту, культурною спадщиною дунайського регіону та унікальними експонатами, що відображають життя людей у дельті Дунаю.</p> <p>Екскурсія має культурно-побутовий та пізнавальний характер і допомагає пояснити, чому Вилкове вважається одним із найбільш впізнаваних центрів зеленого й екологічного туризму Одеської області.</p>
18:00-19:00	<p>Майстер-клас «Плетіння з очерету» передбачає ознайомлення учасників із природними матеріалами дунайського регіону та традиціями їх використання в побуті місцевого населення. Очерет є одним із характерних ресурсів дельти Дунаю, тому робота з ним підкреслює зв'язок Вилкове з природою, водними ландшафтами та екологічним туризмом. Під час заняття майстер демонструє основні прийоми плетіння, пояснює правила підготовки матеріалу та безпечної роботи з ним. Учасники власноруч виготовляють невеликий сувенір: декоративну підставку, еко-листівку, маленький кошик або інший елемент із символами Вилкове-човном, очеретом, рибою чи птахами дельти. Такий майстер-клас має пізнавальний і творчий характер, сприяє популяризації місцевих ремесел, зеленого туризму та відповідального ставлення до природних ресурсів. Готовий виріб учасники можуть забрати із собою як пам'ятний сувенір із подорожі до Вилкове.</p>
19:00-20:00	Вечеря на базі Pelican City або в партнерському закладі харчування. Вільний час.
23:00	Ночівля на базі відпочинку Pelican City.
3 день	
07:30–08:30	Сніданок на базі Pelican City. Підготовка до водної екскурсії: туристам рекомендується взяти головні убори, воду, зручне взуття, сонцезахисні засоби, легкий верхній одяг залежно від сезону. Керівник туру проводить інструктаж з безпеки на воді.
08:30–13:00	Водна екскурсія до дунайських плавнів. Це ключовий природно-екологічний блок туру. Маршрут проходить водними каналами, де туристи спостерігають очеретяні масиви, водно-болотні ландшафти, птахів, рибальські локації та традиційний спосіб взаємодії людини з природним середовищем дельти Дунаю. Екскурсовод пояснює значення дельти як природного комплексу, правила відповідальної поведінки, заборону шуму, сміття та пошкодження рослинності. Програма має не розважальний, а пізнавально-екологічний характер. Повернення до бази.
13:00-14:00	Обід.
14:00–15:00	Відпочинок після водної екскурсії. Цей час необхідний для відновлення, оскільки водна програма триває кілька годин і залежить від погодних умов.
15:00–17:00	Туристам пропонується майстер-клас з рибалки «Рибальські секрети Вилкове». Місцевий рибалка показує основні рибальські снасті, вузли,

	способи підготовки до риболовлі, правила відповідального вилову та збереження водних ресурсів.
17:00-19:00	Вільний час.
19:00-20:00	Вечеря. Підсумкове обговорення природного блоку туру, збір вражень, підготовка до виїзду наступного дня.
19:00-20:00	Ночівля на базі відпочинку Pelican City.
4 день	
07:30-08:30	Сніданок, виселення з Pelican City, здача ключів, перевірка багажу та посадка до мікроавтобуса.
08:30-09:00	Збір групи. Переїзд Вилкове - Білгород-Дністровський. Під час дороги керівник групи робить підсумковий коментар щодо ролі Бессарабії та Дунайського регіону у розвитку внутрішнього туризму. Дорога використовується як перехід від природної частини маршруту до історико-культурної.
09:00-11:30	Екскурсія Аккерманською фортецею у Білгороді-Дністровському. Туристи знайомляться з історією фортифікаційної споруди, значенням міста як історичного центру Північного Причорномор'я, оглядають внутрішній простір фортеці, башти, стіни та панорамні точки. Цей блок завершує тур через поєднання історичної спадщини з попередніми природними та етнографічними враженнями.
11:30-13:00	Обід у Білгороді-Дністровському або поблизу маршруту повернення. Керівник туру збирає короткі відгуки туристів і нагадує про орієнтовний час прибуття до Одеси.
13:30-15:00	Переїзд Білгород-Дністровський - Одеса. Завершальний трансфер маршруту.
15:00-17:00	Прибуття до Одеси. Завершення туру, висадка туристів, фінальне інформування про можливість участі в наступних зелених турах Одещиною.
17:00-17:30	Сніданок, виселення з Pelican City, здача ключів, перевірка багажу та посадка до мікроавтобуса.

Туристичний маршрут розпочинається з виїзду групи з міста Одеса до етнографічного комплексу «Фрумушика-Нова», який розташований у Бессарабському регіоні Одеської області. Під час переїзду туристи мають можливість ознайомитися з природними особливостями півдня Одеської області, степовими ландшафтами та культурною специфікою регіону. Перший день маршруту (рис.3.1) спрямований на пізнання етнокультурної спадщини Бессарабії, розвиток сільського зеленого туризму та ознайомлення з локальними традиціями регіону.

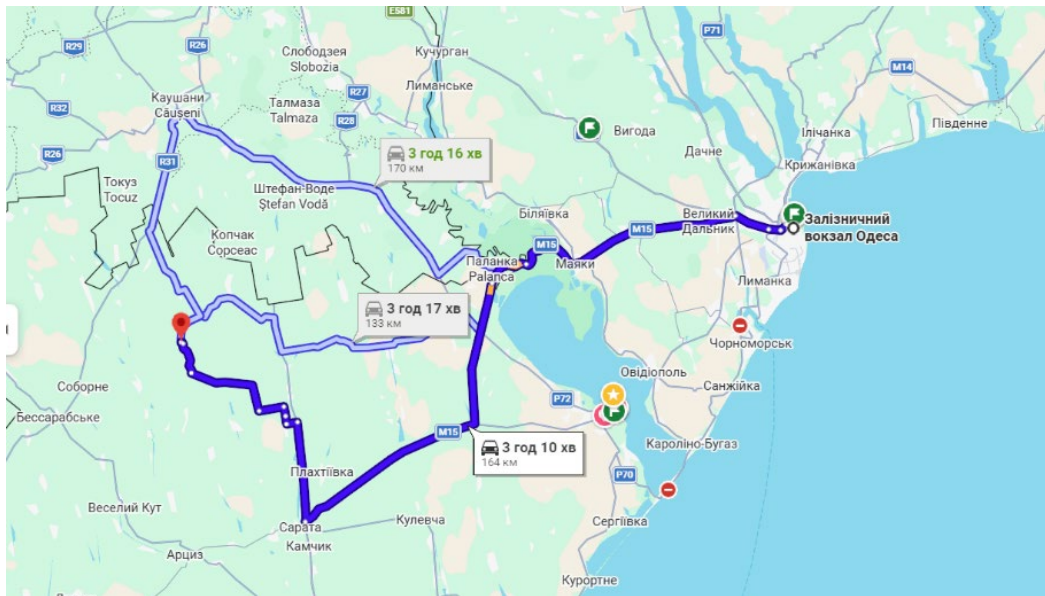

Рис.3.1. Схема маршруту першого дня

Переїзд з Одеси до Фрумушики-Нової виконує не лише транспортну, а й вступну пізнавальну функцію. У дорозі керівник групи знайомить туристів із загальною концепцією туру, пояснює значення Бессарабії як багатонаціонального регіону, а також звертає увагу на роль зеленого туризму у розвитку малих громад. Такий підхід дозволяє вже з початку подорожі сформувати у туристів розуміння, що маршрут має не тільки рекреаційний, а й культурно-пізнавальний характер.

Після прибуття до туристичного комплексу «Фрумушика-Нова» передбачено поселення групи у гостьовий дім «Будинок мисливця». Цей об'єкт обрано для першої ночівлі, оскільки він відповідає формату сільського зеленого туризму та дозволяє розмістити туристичну групу компактно. Проживання у гостьовому будинку підтримує загальну концепцію туру, адже туристи перебувають не у звичайному міському готелі, а в просторі, що пов'язаний із етнографічною, сільською та природною тематикою маршруту.

Основною екскурсійною програмою першого дня є оглядова екскурсія територією етнографічного комплексу «Фрумушика-Нова». Її мета полягає в тому, щоб дати туристам цілісне уявлення про Бессарабію як багатонаціональний, степовий і сільський регіон. Під час екскурсії учасники

знайомляться з історією виселених бессарабських сіл, традиціями різних етнічних спільнот, особливостями побуту місцевого населення та значенням збереження історичної пам'яті.

Зміст екскурсії доцільно поділити на кілька частин. Перша частина має вступний характер і передбачає розповідь про історію створення комплексу, природні умови Бессарабії та передумови розвитку зеленого туризму на цій території. Друга частина включає огляд етнографічних подвір'їв, традиційних житлових і господарських споруд, предметів побуту, ремесел та елементів народної культури. Третя частина передбачає знайомство з музейними експозиціями просто неба, які дозволяють туристам побачити, як жили, працювали та зберігали свої традиції мешканці регіону.

Окрема увага під час екскурсії приділяється тому, що етнографічний комплекс є не лише туристичною локацією, а й прикладом збереження локальної пам'яті. Туристам пояснюється, що подібні об'єкти виконують освітню функцію, адже демонструють традиційну архітектуру, побут, кухню, ремесла та спосіб життя населення регіону. Це підсилює академічну логіку туру, оскільки він розглядається не лише як форма відпочинку, а й як спосіб пізнання сільських територій та культурної спадщини.

Важливою складовою першого дня є дегустаційна програма. Її доцільно розглядати як продовження етнографічної екскурсії, оскільки гастрономія є важливою частиною культури Бессарабії. У межах дегустації туристи можуть ознайомитися з традиційними стравами, локальними продуктами, домашнім хлібом, бринзою, овочевими закусками, м'ясними стравами, випічкою, медом, трав'яними чаями та іншими продуктами місцевого виробництва. Такий формат дозволяє не тільки організувати харчування, а й показати туристам зв'язок між локальною кухнею, сільським господарством, традиціями гостинності та розвитком зеленого туризму.

Після завершення дегустаційної програми туристам надається вільний час. Його можна використати для самостійної прогулянки територією комплексу, фотографування, відвідування сувенірних локацій або повторного

огляду найбільш цікавих об'єктів. Такий елемент є важливим для першого дня, оскільки після тривалого переїзду та насиченої екскурсійної частини група має можливість відпочити у спокійному темпі.

Другий день туру (рис.3.2) поєднує завершення перебування у Фрумушиці-Новій та переїзд до Вилкового. Після сніданку туристи готуються до виселення, перевіряють особисті речі та отримують короткий інструктаж щодо подальшого переїзду. Перед виїздом передбачено ранкову прогулянку територією комплексу. Вона має легкий характер і дозволяє завершити перебування у Фрумушиці-Новій без поспіху. Туристи можуть зробити фото, оглянути сувенірні точки або повернутися до тих частин комплексу, які не були детально охоплені під час основної екскурсії першого дня.

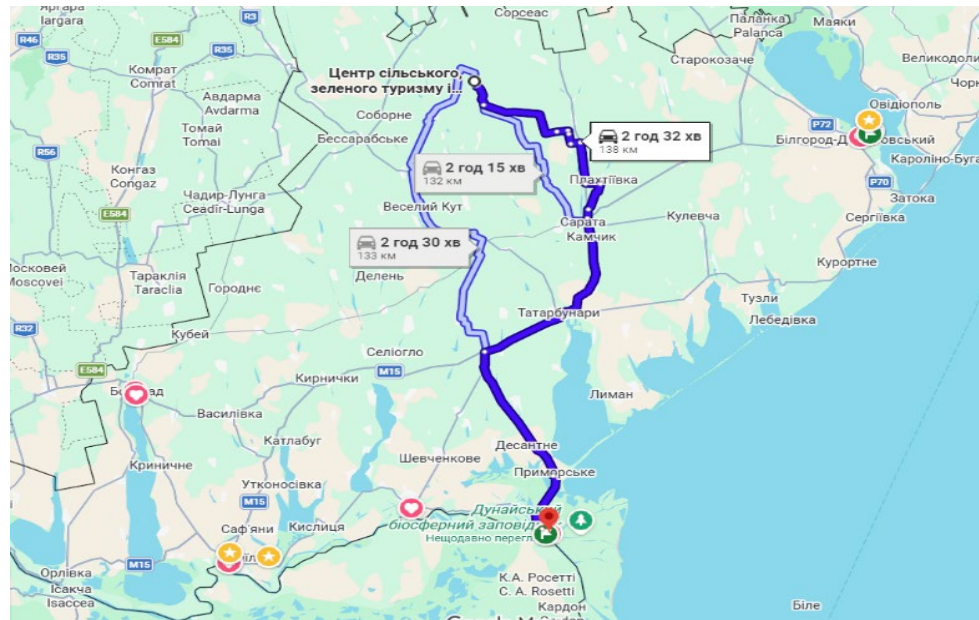

Рис.3.2. Схема маршруту другого дня

Переїзд із Фрумушики-Нової до Вилкового є важливим логістичним блоком маршруту. Під час дороги керівник туру проводить інформаційну розповідь про Дунайський регіон, значення річки Дунай для господарства та культури півдня Одеської області, а також особливості Вилкового як міста на воді. Така подача матеріалу допомагає підготувати туристів до наступної частини туру, яка має більш виражений природно-екологічний та водний характер.

Після прибуття до Вилкового туристи розміщуються на базі відпочинку Pelican City. Об'єкт проживання обрано з урахуванням місткості туристичної групи та близькості до водних туристичних активностей. Розміщення у Вилковому є важливою частиною маршруту, оскільки саме це місто виступає основною базою для знайомства з Дунайським регіоном, каналами, місцевою культурою та природним середовищем дельти Дунаю.

Обід другого дня доцільно оформити не лише як прийом їжі, а як гастрономічний блок, пов'язаний із традиціями липованської кухні. Центральним елементом може стати майстер-клас «Липованська рибна юшка: смак Дунаю». У межах цього блоку туристи знайомляться з особливостями приготування рибної юшки за локальним рецептом, дізнаються про роль риби у харчовій культурі Вилкового та можуть брати участь в окремих етапах приготування. Такий формат підсилює автентичність туру, оскільки гастрономія розглядається як складова місцевого способу життя.

У другій половині дня передбачено оглядову екскурсію Вилковим. Її зміст має розкривати місто як специфічну сільсько-водну дестинацію. Туристи знайомляться з історією поселення, особливостями каналів, побутом мешканців, традиціями рибальства, роллю човнів у повсякденному житті та специфікою життя на воді. Частина маршруту може проходити пішки, а частина – на човнах внутрішніми каналами, що дозволяє краще відчутти атмосферу Вилкового.

До оглядової програми доцільно включити короткий практичний елемент, пов'язаний із правилами пересування каналами. Туристам пояснюються правила посадки в човен, поведінки на воді, користування веслами та дотримання безпеки. Такий елемент робить екскурсію більш інтерактивною та водночас формує відповідальну поведінку учасників під час перебування у водному середовищі.

Окремим об'єктом маршруту може бути Краєзнавчий музей Олександра Шаронова у Вилковому. Відвідування музею дозволяє доповнити екскурсію історико-культурним змістом. У межах музейної експозиції туристи

знайомляться з історією краю, липованською культурою, рибальством, побутом місцевого населення та природою дунайського регіону. Завдяки цьому Вилкове постає не лише як туристична фотолокація, а як жива громада з власною історією, культурою, економікою та природними обмеженнями.

Завершальним активним блоком другого дня є майстер-клас «Плетіння з очерету». Його включення до програми є логічним, оскільки очерет є одним із характерних природних ресурсів дельти Дунаю. Під час заняття туристи знайомляться з традиціями використання природних матеріалів у побуті місцевого населення, спостерігають за демонстрацією основних прийомів плетіння та можуть власноруч виготовити невеликий сувенір. Такий майстер-клас має пізнавальний і творчий характер, сприяє популяризації місцевих ремесел та підкреслює зв'язок зеленого туризму з природними ресурсами регіону

Третій день є центральним у турі, оскільки саме він формує екологічну та природно-пізнавальну цінність туристичного продукту. Після сніданку на базі Pelican City туристи готуються до водної екскурсії. Перед виїздом керівник групи проводить інструктаж із безпеки на воді, нагадує про необхідність мати зручне взуття, головні убори, воду, сонцезахисні засоби та легкий верхній одяг залежно від сезону.

Водна екскурсія до дунайських плавнів є ключовим природним блоком маршруту. Вона має бути не просто прогулянкою на човні, а структурованою екскурсійною програмою, що пояснює особливості дельти Дунаю, водно-болотних угідь, очеретяних масивів, пташиного світу, рибальських локацій та взаємодії людини з природним середовищем. Під час маршруту туристи спостерігають природні ландшафти, канали, протоки, водну рослинність і традиційні форми господарювання місцевого населення.

Перед посадкою у човни туристам пояснюються правила відповідальної поведінки. На воді не можна вставати без дозволу човновода, викидати сміття, шуміти поблизу природних ділянок, пошкоджувати рослинність або самостійно сходити на берег у непогоджених місцях. Такий інструктаж є

обов'язковим елементом якісного зеленого туру, оскільки він формує екологічну культуру учасників і знижує ризики під час перебування на воді.

Водна програма повинна мати кілька змістових частин (табл.3.5). Спочатку туристи знайомляться з каналами Вилкове та бачать, як водний простір впливає на побут мешканців. Далі маршрут переходить до природнішої частини, де екскурсовод пояснює значення очеретяних масивів, проток, островів, сезонності природи та птахів. Окремо може висвітлюватися господарський блок, пов'язаний із рибальством, сезонними роботами, використанням водних ресурсів і значенням туризму для місцевої громади.

Таблиця 3.5

Програма водної екскурсії у Вилкове

Етап	Зміст екскурсії	Практичне значення
Посадка та інструктаж	Перевірка групи, правила безпеки, розміщення у човнах	Зниження ризиків і дисципліна групи
Канали Вилкового	Пояснення структури міста, побуту, ролі човнів і каналів	Знайомство з унікальним способом життя
Природний блок	Очерети, протоки, птахи, водні ландшафти, сезонність природи	Формування екологічної цінності туру
Локальний господарський блок	Рибальство, сезонні роботи, зв'язок туризму та місцевої економіки	Пояснення ролі туризму для громади
Повернення та підсумок	Коротке обговорення побаченого, відповіді на запитання	Закріплення екскурсійного матеріалу

Після завершення водної екскурсії передбачено повернення до бази, обід і відпочинок. Така пауза є необхідною, оскільки водна програма триває кілька годин і залежить від погодних умов. Друга половина дня має напів-рекреаційний характер, що дозволяє уникнути перевантаження туристів і зберегти якість сприйняття маршруту.

Окремим пізнавальним елементом третього дня є майстер-клас із рибалки «Рибальські секрети Вилкове». Місцевий рибалка знайомить туристів з основними рибальськими снастями, вузлами, способами підготовки до риболовлі, а також правилами відповідального вилову та збереження водних

ресурсів. Такий блок є логічним продовженням теми Вилкового, оскільки рибальство традиційно відіграє важливу роль у житті місцевого населення. Водночас майстер-клас дозволяє показати туристам, що зелений туризм може поєднувати відпочинок, практичні навички та екологічне виховання.

Після майстер-класу туристам надається вільний час. Його можна використати для відпочинку на базі, прогулянки територією, фотографування або самостійного ознайомлення з місцевим середовищем. Вечера третього дня може супроводжуватися підсумковим обговоренням природного блоку туру, збором вражень та підготовкою до виїзду наступного дня.

Також доцільно включити до екскурсійної розповіді інформацію про сучасні виклики розвитку туризму у Вилкове. До них належать сезонність туристичного попиту, обмеженість інфраструктури, потреба у збереженні природного середовища дельти Дунаю (рис.3.3), екологічні обмеження, проблема утримання каналів, а також необхідність балансування між інтересами туристів і повсякденним життям місцевої громади. Такий підхід дозволяє уникнути поверхневого сприйняття Вилкове лише як «української Венеції». Для туристів місто постає як жива громада з власною історією, економікою, культурою, традиціями та природними обмеженнями, що є важливим для формування відповідального ставлення до зеленого й екологічного туризму.

Рис.3.3 Дунайські плавні

Четвертий день (рис.3.4) виконує функцію м'якого завершення туру. Після сніданку туристи виселяються з бази відпочинку Pelican City, здають ключі, перевіряють багаж і готуються до виїзду. Цей організаційний блок є важливим, оскільки дозволяє уникнути поспіху перед поверненням і забезпечує дисциплінований початок завершального дня маршруту.

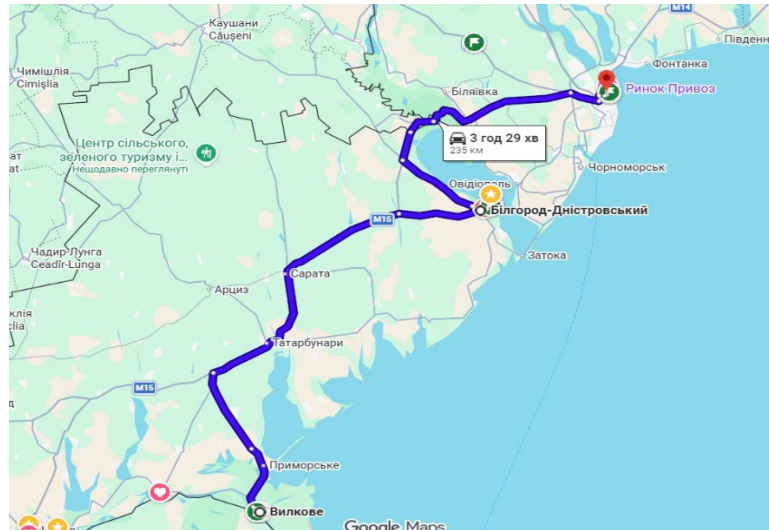

Рис.3.4 Схема маршруту четвертого дня

Далі група вирушає за напрямом Вилкове – Білгород-Дністровський. Під час дороги керівник групи робить підсумковий коментар щодо ролі Бессарабії та Дунайського регіону у розвитку внутрішнього туризму. Такий переїзд є логічним переходом від природно-екологічної частини маршруту до історико-культурної. Зупинка у Білгороді-Дністровському дозволяє зробити день повернення більш змістовним і водночас не перевантажує програму.

Основним об'єктом четвертого дня є Аккерманська фортеця. Екскурсія фортецею доповнює загальну структуру туру, оскільки поєднує попередні етнографічні та природні враження з історико-культурною спадщиною Північного Причорномор'я. Під час екскурсії туристи знайомляться з історією фортифікаційної споруди, значенням Білгорода-Дністровського як історичного центру регіону, оглядають внутрішній простір фортеці, башти, стіни та панорамні точки.

Включення Аккерманської фортеці до маршруту є доцільним, оскільки воно розширює зміст туру без відходу від загальної логіки подорожі. Основною темою туру залишається зелений і сільський туризм, однак історико-культурна зупинка наприкінці маршруту робить програму більш різноманітною та завершеною. Туристи отримують можливість побачити не лише природні й етнографічні ресурси Одещини, а й одну з найвідоміших історичних пам'яток регіону.

Після екскурсії передбачено обід у Білгороді-Дністровському або поблизу маршруту повернення. Цей блок виконує рекреаційну та організаційну функцію, адже після екскурсії туристи мають можливість відпочити перед завершальним трансфером до Одеси. Під час обіду керівник туру може зібрати короткі відгуки учасників, уточнити загальні враження та нагадати орієнтовний час прибуття.

Завершальний переїзд Білгород-Дністровський – Одеса є останнім логістичним блоком маршруту. Після прибуття до Одеси відбувається висадка туристів і фінальне інформування про можливість участі в інших зелених турах Одещиною. Доцільно також організувати збір відгуків учасників за допомогою онлайн-анкети або QR-коду. Це дозволить оцінити якість проживання, харчування, трансферу, екскурсійної програми, темпу подорожі та загального враження від туру. Отримані результати можуть використовуватися для вдосконалення туристичного маршруту, підвищення якості обслуговування та подальшого просування туру в соціальних мережах.

3.3. Розрахунок вартості нового туру

Фінансова модель туристичного продукту базується на комплексному аналізі витрат, які формують загальну собівартість туру як для одного туриста, так і для всієї групи. Під час розробки маршруту було враховано основні складові витрат: транспортне забезпечення, внутрішні трансфери, проживання, екскурсійні та рекреаційні послуги, страхування, а також

організаційний супровід групи. Такий підхід забезпечує прозорість формування вартості туристичного продукту, дозволяє оцінити його економічну ефективність та визначити рівень рентабельності.

Основою економічних розрахунків є туристична група у складі 12 учасників: 11 платних туристів та 1 супроводжувач. Витрати, пов'язані із забезпеченням супроводжувача під час туру, розподіляються між платними туристами, що дозволяє сформувати реальну ціну реалізації туристичного продукту.

Для транспортного розрахунку використано модель оренди мікроавтобуса для групи з 12 учасників. Розрахунковий кілометраж становить 515 км, включаючи основні переїзди та додаткові локальні переміщення. Для обґрунтування прийнято тариф 35 грн/км, а також додано витрати на очікування водія, паркування та резерв на складні дорожні умови. Такий підхід дозволяє не занижувати собівартість туру, оскільки маршрут проходить не лише магістральними дорогами, а й ділянками сільської місцевості.

Розіб'ємо витрати на групи:

1. Транспортні витрати. Перевезення туристичної групи здійснює компанія Ecolines, транспортні послуги якої відповідають сучасним вимогам комфорту, безпеки та організації туристичних подорожей. Загальний кілометраж маршруту становить 515 км, що у вартісному еквіваленті становить 18025 грн. Загальна тривалість транспортного обслуговування за цей період становить 9 годин, вартість яких дорівнює 7200 грн. Отже, загальна вартість транспортного обслуговування становить 25225 грн. Оскільки розрахунок ціни здійснюється для 11 платних туристів, вартість транспортного обслуговування становить 2293,18 грн на одного туриста.

2. Розміщення туристів (табл.3.6). Витрати на проживання є груповими, тому вони розподіляються між 11 платними туристами з урахуванням проживання супроводжувача. Загальна вартість проживання становить 21400 грн, а собівартість проживання у розрахунку на одного платного туриста становить 1945,45 грн за три ночі.

Розрахунок вартості проживання туристів

Місце проживання	Кількість ночей	Вартість за ніч, грн	Сума, грн
Фрумушика-Нова, гостьовий дім «Будинок мисливця»	1	7000	7000
Вилкове, база відпочинку Pelican City	2	7200	14400
Разом	3	-	21400

3. Харчування туристів. Витрати на харчування туристів є важливою складовою загальної собівартості туристичного продукту, оскільки забезпечують комфортні умови перебування та формують загальне враження від туру. Під час розрахунку вартості харчування було враховано кількість прийомів їжі, середню вартість одного прийому та додаткові гастрономічні витрати.

У межах маршруту для учасників туру передбачено три сніданки, чотири обіди та три вечері:

- вартість одного сніданку становить 180 грн, що у загальному розрахунку становить 540 грн на одну особу та 6480 грн на групу з 12 учасників;

- вартість обідів становить 320 грн за один прийом їжі, що формує 1280 грн на одну особу та 15360 грн на всю групу;

- вечері розраховані за вартістю 350 грн за один прийом їжі, що становить 1050 грн на одну особу та 12600 грн на групу.

Крім основних прийомів їжі, у розрахунок включено додаткові гастрономічні витрати, зокрема забезпечення питною водою, організацію чайних пауз та інші супутні витрати. Вартість такого пакета становить 130 грн на одну особу або 1560 грн на групу. Таким чином, загальна вартість харчування у межах туристичного маршруту становить 3000 грн на одного учасника та 36000 грн на всю туристичну групу. У розрахунку на одного платного туриста з урахуванням витрат на супроводжувача вартість харчування становить 3272,73 грн.

4. Екскурсії та активності туру. До вартості екскурсійного обслуговування та туристичних активностей включено:

- оглядову етнографічну екскурсію територією Фрумушики-Нової: 300 грн на одну особу;
- гастрономічно-фермерський блок та дегустацію локальної продукції - 350 грн на одну особу;
- оглядову екскурсію містом Вилкове та каналами міста: 350 грн на одну особу;
- водну екскурсію дельтою Дунаю: 850 грн на одну особу;
- відвідування Аккерманської фортеці, включаючи вхідні квитки та локальний супровід: 200 грн на одну особу.

Таким чином, загальна вартість екскурсійної програми та туристичних активностей становить 2050 грн на одного учасника та 24600 грн на туристичну групу. У розрахунку на одного платного туриста з урахуванням супроводжувача дана складова становить 2236,36 грн.

5. Страхування. З метою забезпечення безпеки учасників туристичного маршруту до вартості туру включено комплексне страхування від страхової компанії «Оранта». Страховий поліс діє на території України та передбачає медичне страхування у разі погіршення стану здоров'я під час подорожі, а також страхування від нещасних випадків, які можуть виникнути під час екскурсій, переїздів або активного відпочинку. Наявність страхового пакета є важливою складовою якісного туристичного обслуговування, оскільки забезпечує додатковий рівень безпеки для туристів та знижує можливі ризики для туроператора. Нетто-вартість страхування становить 110 грн на одну особу.

Для визначення загальної нетто-вартості туристичного продукту на одну особу здійснюється підсумування вартості всіх передбачених послуг, включаючи транспортне обслуговування, проживання, харчування, екскурсійну програму, туристичні активності та страхування. Розрахунок наведено у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Розрахунок нетто-вартості туру на одного платного туриста

Стаття витрат	Загальна сума на групу, грн	Розрахунок на 1 платного туриста, грн
Транспортне обслуговування	25225	2293,18
Проживання	21400	1945,45
Харчування	36000	3272,73
Експерсії та активності	24600	2236,36
Страховання	1320	120,00
Пряма нетто-собівартість	108545	9867,72

Адміністративні та збутові витрати враховуємо на рівні 5% від прямої нетто-собівартості подорожі: $9867,72 \times 5\% = 493,39$ грн на одну особу.

Резерв на надзвичайні ситуації приймаємо на рівні 10% від прямої нетто-собівартості: $9867,72 \times 10\% = 986,77$ грн на одну особу.

Вартість нетто з урахуванням адміністративно-збутових витрат і резерву становить: $9867,72 + 493,39 + 986,77 = 11347,88$ грн на одну особу.

Націнка туристичного підприємства становить 20%: $11347,88 \times 20\% = 2269,58$ грн на одну особу.

Брутто-вартість туру становить: $11347,88 + 2269,58 = 13617,46$ грн на одну особу.

З розрахунку на групу з 11 платних туристів підприємство може отримати прибуток: $2269,58 \times 11 = 24965,38$ грн на групу.

3.4 Оцінка перспектив упровадження туру на туристичний ринок України.

Оцінка перспектив упровадження розробленого зеленого туру на туристичний ринок України дає змогу визначити його практичну доцільність, конкурентоспроможність та можливості подальшої реалізації. Запропонований туристичний продукт має чітко сформовану ідею, продуманий маршрут, змістовну програму та економічне обґрунтування, що

дозволяє розглядати його як реальний варіант для впровадження у сфері внутрішнього туризму.

Актуальність упровадження такого туру зумовлена сучасними змінами на туристичному ринку України. В останні роки значна увага приділяється розвитку внутрішнього туризму, короткотривалих подорожей, екологічно орієнтованого відпочинку та маршрутів, пов'язаних із місцевою культурою, природою і традиціями. Для багатьох туристів важливим стає не лише сам факт відпочинку, а й можливість отримати нові враження, побачити автентичні території, познайомитися з побутом місцевого населення та провести час у природному середовищі.

Запропонований зелений тур відповідає цим запитам, оскільки поєднує пізнавальні, рекреаційні, екологічні та культурні складові. Його зміст спрямований на знайомство туристів із природними ресурсами території, місцевим способом життя, традиціями, гастрономічними особливостями та сільським середовищем. Такий формат подорожі дозволяє створити більш глибоке сприйняття місцевості, адже туристи не лише відвідують окремі локації, а й отримують уявлення про життя громади, її господарську діяльність, культурну спадщину та взаємозв'язок людини з природою.

Однією з головних переваг туру є його комплексність. Програма побудована таким чином, щоб поєднати екскурсійні об'єкти, відпочинок, елементи локальної культури та організований супровід туристів. Це робить маршрут зручним для сприйняття, а сам тур – більш привабливим для різних категорій споживачів. Важливо, що туристичний продукт не обмежується лише оглядом природних або культурних об'єктів, а формує цілісну подорож із власною логікою, послідовністю та емоційним наповненням.

Перспективи впровадження туру також пов'язані з його доступністю для потенційних споживачів. Вартість туру формується з урахуванням основних витрат на транспортне обслуговування, проживання, харчування, екскурсійну програму, супровід групи та організаційні витрати. Попереднє економічне обґрунтування дозволяє визначити доцільну ціну реалізації, оцінити

можливий прибуток і зрозуміти, за якої кількості туристів проведення туру буде ефективним. Це є важливою умовою для практичного запуску туристичного продукту на ринку.

Цільовою аудиторією туру можуть бути мешканці великих міст, які прагнуть короткотривалого відпочинку на природі, сімейні туристи, студентська молодь, працівники підприємств у межах корпоративного відпочинку, а також особи, зацікавлені в екологічному, пізнавальному та гастрономічному туризмі. Широке коло потенційних споживачів підвищує можливості просування туру та дозволяє адаптувати його під різні запити.

Важливою конкурентною перевагою запропонованого туру є його автентичність. На туристичному ринку України існує попит на маршрути, які відрізняються від стандартних екскурсійних поїздок і дають можливість туристу відчувати особливу атмосферу місцевості. Зелений туризм саме й базується на безпосередньому контакті з природою, сільським середовищем, місцевими традиціями та культурою. Завдяки цьому запропонований тур може бути привабливим для туристів, які шукають не масовий формат відпочинку, а більш спокійну, змістовну та емоційно насичену подорож.

Для успішного виходу туру на ринок важливим є його правильне просування. Доцільно використовувати соціальні мережі, сайти туристичних підприємств, онлайн-платформи з продажу турів, співпрацю з навчальними закладами, підприємствами та місцевими громадами. Особливу роль відіграє візуальне представлення туристичного продукту - якісні фотографії локацій, короткий опис маршруту, програма туру, інформація про вартість, умови участі та основні переваги для туриста. Оскільки зелений туризм значною мірою пов'язаний з емоціями та враженнями, важливо показати не лише перелік послуг, а й атмосферу подорожі. Разом із позитивними перспективами необхідно враховувати і можливі ризики. До них можна віднести сезонність попиту, залежність окремих елементів програми від погодних умов, транспортну доступність, рівень сервісу на місцях, а також загальну безпекову ситуацію в країні. Для зменшення впливу цих факторів доцільно передбачити

гнучку програму туру, альтернативні варіанти проведення окремих активностей, попередню перевірку партнерів і чітку організацію супроводу туристичної групи.

Додатковою перевагою туру є можливість його подальшої адаптації. У разі успішного впровадження базової програми можна розробити кілька варіантів туристичного продукту: тур вихідного дня, розширену програму на більшу кількість днів, сімейний тур, молодіжний тур або спеціалізований еко-тур із поглибленим акцентом на природоохоронну тематику. Така гнучкість дозволить краще реагувати на потреби туристів і підвищити стійкість продукту на ринку.

Висновок до розділу 3

Проект нового сільського зеленого туру «Бессарабський еко-вікенд: Дунайські плавні та жива культура села» має реальні перспективи впровадження на туристичний ринок України. Його сильними сторонами є актуальність тематики, орієнтація на внутрішнього туриста, поєднання природних, культурних і пізнавальних елементів, економічна обґрунтованість та можливість адаптації до різних цільових аудиторій. За умови якісної організації, належного просування та співпраці з місцевими суб'єктами туристичної діяльності цей тур може стати конкурентоспроможним продуктом у сфері зеленого туризму та сприяти розвитку внутрішніх туристичних подорожей в Україні.

Основними локаціями та туристичними об'єктами є Фрумушика-Нова з оглядовою екскурсією та дегустаційною програмою, Вилкове з ознайомленням липованської кухні, традицією плетіння, водною екскурсією та Красзнавчим музеєм Олександра Шаронова, Білгород-Дністровський з ознайомленням історичного центру Північного Причорномор'я тощо.

Економічні розрахунки враховують основні витрати на транспорт, проживання, харчування, екскурсії, активності, страхування та організаційний

супровід. Розрахована вартість туру дозволяє покрити витрати, врахувати резерв і забезпечити прибуток туристичного підприємства. Запропонована бруто-вартість у розмірі 13617,46 грн на одну особу дозволяє покрити всі витрати, пов'язані з організацією подорожі, врахувати витрати на супроводжувача та забезпечити плановий прибуток туристичного підприємства.

ВИСНОВКИ

В умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення сільський зелений туризм є перспективним напрямом розвитку сільських територій України, важливою складовою внутрішнього туризму, який поєднує природно-рекреаційні ресурси, культурну спадщину, традиційний побут, локальну гастрономію, ремесла та участь місцевих громад у формуванні туристичного продукту.

Основою сільського зеленого туризму є використання природних ресурсів, культурної спадщини, традиційного побуту та господарської діяльності сільських територій. Його розвиток дає можливість розширити джерела доходів місцевого населення, зменшити безробіття, стримати міграцію із сіл та підвищити рівень добробуту громад.

Україна має значний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму завдяки різноманітним природним ресурсам, багатій культурній спадщині та автентичним традиціям. Найбільш перспективними є регіони, де поєднуються природні, історико-культурні, рекреаційні, фермерські та гастрономічні ресурси.

Розвиток сільського зеленого туризму є особливо актуальним для України в сучасних умовах, оскільки він сприяє підтримці місцевої економіки, створенню нових робочих місць, розвитку малого підприємництва, збереженню культурної спадщини та популяризації маловідомих сільських територій. Сільський зелений туризм дає можливість поєднати відпочинок із пізнанням природи, традицій, побуту та локальної культури.

Сільський зелений туризму є багатофункціональним видом туристичної діяльності, який виконує рекреаційну, пізнавальну, екологічну, соціальну та економічну функції. До основних його форм належать сільський туризм, агротуризм, екотуризм і фермерський туризм, які мають спільну природоорієнтовану основу, але відрізняються змістом, метою подорожі та рівнем залучення туристів до життя місцевої громади.

Аналіз світового досвіду показав, що успішний розвиток сільського зеленого туризму можливий за умови державної підтримки, стандартизації якості послуг, розвитку туристичної інфраструктури, ефективного просування територій і тісного зв'язку туризму з фермерством, гастрономією, ремеслами та історико-культурною спадщиною. Для України важливим є використання цих підходів у розвитку агросадиб, гастрономічних і етнографічних програм, локальних туристичних брендів та цифрового просування туристичних послуг.

У ході аналізу сучасного стану сільського зеленого туризму в Україні встановлено, що цей напрям має значний потенціал для подальшого розвитку. Найбільш сприятливі умови мають регіони, де поєднуються природні, історико-культурні, рекреаційні, фермерські та гастрономічні ресурси. Водночас перспективи розвитку зеленого туризму існують не лише у відомих туристичних центрах, а й у малих громадах, які володіють унікальною природою, культурою, традиціями та локальними продуктами.

Проведений SWOT-аналіз дав змогу визначити основні переваги та проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні. До сильних сторін належать значний природно-рекреаційний потенціал, автентичність сільських територій, різноманітність туристичних ресурсів і зростання попиту на внутрішній туризм. Водночас стримувальними чинниками залишаються недостатній розвиток інфраструктури, слабе цифрове просування туристичних продуктів, нестача кваліфікованих кадрів, нерівномірність регіонального розвитку, сезонність попиту та вплив безпекових факторів.

Практична частина роботи була спрямована на розробку нового сільського зеленого туру. Запропонований туристичний продукт поєднує природно-пізнавальну, етнографічну, гастрономічну, рекреаційну та освітню складові. Його особливістю є комплексний характер, адже програма передбачає не лише відвідування туристичних об'єктів, а й знайомство з місцевим побутом, гастрономією, традиціями, природними ресурсами та культурною спадщиною регіону.

Новий авторський сільський зелений тур «Бессарабський еко-вікенд: Дунайські плавні та жива культура села», розроблений для наступної цільової аудиторії - малі групи, сім'ї з дорослими дітьми, туристів віком 25-45 років, корпоративні та освітні групи. Тур розрахований на 4 дні та 3 ночі для групи з 12 осіб і передбачає маршрут Одеса - Фрумушика-Нова - Вилкове - Дунайські плавні - Білгород-Дністровський - Одеса. До програми включено знайомство з етнографічним комплексом «Фрумушика-Нова», дегустацію локальної продукції, екскурсію Вилковим, водну екскурсію дельтою Дунаю, майстер-класи, а також відвідування Аккерманської фортеці.

Економічне обґрунтування показало, що нетто вартість туру становить 9867,72 грн на одного платного туриста, а з урахуванням адміністративно-збутових витрат, резерву та націнки туристичного підприємства брутто-вартість туру складає 13617,46 грн на одну особу. Очікуваний прибуток від реалізації туру для групи з 11 платних туристів становить 24965,38 грн, що підтверджує економічну доцільність його впровадження на туристичний ринок України.

Оцінка перспектив упровадження показала, що розроблений тур має реальні можливості для використання на туристичному ринку України. Його перевагами є актуальність тематики сільського зеленого туризму, орієнтація на внутрішнього туриста, автентичність, комплексність програми, поєднання природи, культури й гастрономії, а також можливість адаптації під різні цільові аудиторії.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблений туристичний продукт може бути використаний туристичними підприємствами, територіальними громадами, власниками сільських садиб і закладами гостинності як приклад формування конкурентоспроможного зеленого туру. Його впровадження може сприяти популяризації сільського зеленого туризму, підтримці локального бізнесу та підвищенню туристичної привабливості сільських територій України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сердюкова О.М. Сутність сільського зеленого туризму. *Економіка та держава*. 2014. №3. С.87-90. URL: [https://tourlib.net/statti_ukr/serdyukova.htm?](https://tourlib.net/statti_ukr/serdyukova.htm)
2. Горішевський П. В., Васильєв В. П., Зінько Ю. В. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. 148 с. URL: https://tourlib.net/books_green/gorishevsky2-1.htm
3. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.
4. Гребінюк В. Д. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні // Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 25 листопада 2022 р.). Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2022. С. 114–117. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/grebinjuk.htm
5. Тертична Ю.В. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова*. Серія 4. Географія і сучасність. 2015. Вип.19(33). С.227-233. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/tertychna2.htm
6. Грабар М. В. Рекреаційні ресурси зеленого туризму як чинник сталого розвитку територій. *Географія та туризм*. 2024. № 4. DOI: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special-9/19>
7. Шишкіна В. Б. Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір» (м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.). Запоріжжя: Видавництво Хортицької національної академії, 2020. 694 с. С.680-682. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shyshkina.htm
8. Школа І. М., Корольчук О. Л. Менеджмент туристичної індустрії: навчальний посібник. Чернівці: Книги–XXI, 2007. URL: https://tourlib.net/books_ukr/shkola6-1.htm

9. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні. Національний університет харчових технологій. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/05af4fe0-0b81-4e5d-b3e7-52cabd25b260/content>
10. Дуга, В. О. (2021). Історія зародження та розвитку сільського туризму. *Економічний простір*, (165), 64-69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/165-11>
11. UN Tourism. Best Tourism Villages Initiative. URL: <https://tourism-villages.unwto.org/en/the-initiative/>
12. OECD Tourism Trends and Policies 2024. Paris: OECD Publishing, 2024. DOI: 10.1787/80885d8b-en. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2024_80885d8b-en.html
13. Farm Holidays in Austria. Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Regions and Water Management. URL: <https://www.bmluk.gv.at/en/topics/agriculture/common-agricultural-policy-and-subsidies/cap-to-2022/rural-development-2014-to-2020/farm-holidays.html>
14. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>
15. Rural Development and Decentralization in Ukraine. Decentralization Portal. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/20458>
16. Tourism and Rural Development in Europe. CASE Research, 2024. URL: <https://case-research.eu/app/uploads/2024/06/QG0523426ENN20Tourism20and20rural20development.pdf>
17. Tourism statistics in the European Union. Eurostat Statistics Explained, 2023. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/wdn-20230414-1>
18. Rural tourism statistics database. Eurostat Database. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tour_occ_ninatdc/default/bar?lang=en

19. Special Eurobarometer 501: Attitudes of Europeans towards biodiversity. European Commission, 2020. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2283>
20. Бугіль С., Ступень Р. Роль і пріоритети сільського зеленого туризму у соціально-економічному розвитку сільських територій. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15, № 1–2. С. 70–82. DOI: 10.31734/agrarecon2022.01-02.070.
21. Чеглей В. М. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2011. Спецвипуск 33. Ч. 3. С. 203–207. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/cheglej2.htm
22. Про туризм : Закон України від 15 верес. 1995 р. № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
23. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 742-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text>.
24. Державне агентство розвитку туризму України : офіц. сайт. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
25. Надходження туристичного збору у 2025 році. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/bezbarernist/povidomlennya/print-967582.html>.
26. За літо місцеві бюджети отримали 91,7 млн грн туристичного збору. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/za-lito-miscevi-byudzheti-otrimali-91-7-mln-grn-turistichnogo-zboru>
27. Туристичний дашборд України. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichniy-dashbord-ukrayini>
28. Про затвердження Порядку ведення Єдиного туристичного реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 08 берез. 2024 р. № 243. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-vedennia-yedynoho-turystichnoho-reiestru-i080324-243>
29. Ukraine: UNESCO estimates damage to culture and tourism after 2 years of war. UNESCO. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/ukraine-unesco-estimates-damage-culture-and-tourism-after-2-years-war-35-billion>

30. Ворохта та Урич увійшли до 55 найкращих туристичних сіл за версією UN Tourism 2024. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/vorohta-ta-urich-uviyshli-do-55-naykrashchih-turistichnih-sil-za-versiieyu-un-tourism-2024>
31. Колочава та Синевирська Поляна увійшли до переліку найкращих туристичних сіл світу. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/odrazu-dva-ukrayinski-sela----kolochava-ta-sinevirska-polyana----uviyshli-do-pereliku-naykrashchih-turistichnih-sil-svitu>
32. Публічний звіт голови Державного агентства розвитку туризму України Наталі Табаки за 2025 рік. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://tourism.gov.ua/blog/publichniy-zvit-golovi-derzhavnogo-agentstva-rozvitku-turizmu-ukrayini-natali-tabaki-za-2025-rik>
33. Про природно-заповідний фонд України. Закон України від 16 черв. 1992 р. № 2456-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2456-12?utm_source#Text
34. Літній туризм 2025: куди мандрують українці та який відпочинок обирають у час війни. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/litniy-turizm-2025-kudi-mandruyut-ukrayinci-ta-yakiy-vidpochinok-obirayut-u-chas-viyni>
35. Мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду Львівської області. Департамент екології та природних ресурсів Львівської ОДА. URL: https://deplv.gov.ua/merezha-terytorij-ta-obyektiv-pryroдно-zapovidnogo-fondu/?utm_source=
36. Карпатський біосферний заповідник: офіц. сайт. URL: https://kbz.in.ua/?utm_source
37. Букові праліси – Світова спадщина ЮНЕСКО. Ужанський національний природний парк. URL: <https://uzhanskyi-park.in.ua/location/bukovi-pralisy-svitova-spadshchyna-yunesko/>
38. ДАРТ об'єднує громади Поділля заради розвитку туризму. Державне агентство розвитку туризму України. URL:

<https://www.tourism.gov.ua/blog/dart-obiednuie-gromadi-podillya-zaradi-rozvitku-turizmu>

39. Шацький національний природний парк: офіц. сайт. URL: <https://shpark.com.ua/>

40. Вплив війни на природно-заповідний фонд України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/topics/novyny/pryrodno-zapovidnyj-fond/page/32/>

41. Tourism and craft production as drivers of economic recovery: representatives of 13 Ukrainian oblasts discussed the potential of the creative economy. United Nations Development Programme in Ukraine. URL: <https://www.undp.org/ukraine/news/tourism-and-craft-production-drivers-economic-recovery-representatives-13-ukrainian-oblasts-discussed-potential-creative-economy>

42. Зелений туризм як напрям розвитку сільських територій. Сатанівська територіальна громада. URL: <https://satanivska-gromada.gov.ua/news/19-34-53-01-11-2016/>

43. Природно-заповідний фонд України. Атлас об'єктів природно-заповідного фонду України. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf3.php>

44. Державне агентство розвитку туризму України. Публічний звіт голови ДАРТ за 2025 рік. URL: <https://tourism.gov.ua/blog/publichniy-zvit-golovi-derzhavnogo-agentstva-rozvitku-turizmu-ukrayini-natali-tabaki-za-2025-rik>

45. Етнографічний комплекс «Фрумушика-Нова». Оглядова екскурсія. URL: <https://frumushika.com/entertainment/344-posetit-nashi-muzei.html>

46. Pelican-City. Туристичний комплекс «Пелікан», Вилкове.

47. Аккерманська фортеця. Білгород-Дністровська районна державна адміністрація. URL: <https://www.pelican-danube-tour.com.ua/prozhyvannia/kotedzhi-pelican-city/>

ДОДАТКИ

Додаток А. Апробація наукових досліджень

на Федора туристичного бізнесу та рекреації ОНУ

DEPTOUR

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та здобувачів вищої освіти
"Розвиток туристичного бізнесу та рекреації: досвід, сучасні виклики та майбутні орієнтири"

Міжнародні партнери з Молдови, Румунії, Болгарії, Польщі

15-16 квітня 2026

Робочі мови: українська, англійська

м. Одеса, вул. Зіненка 1/3 | konferenz.dip.tour.ontu@gmail.com | www.tourismontu.edu.ua

II Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та здобувачів вищої освіти
"Розвиток туристичного бізнесу та рекреації: досвід, сучасні виклики та майбутні орієнтири"

<i>Соловейко М.І.</i> Роботизація процесів обслуговування в готельно-ресторанному бізнесі: переваги та ризики для клієнтського досвіду.....	88
<i>Тонч В.Ф.</i> Сучасні тенденції та проблеми розвитку туристичної галузі Республіки Молдова.....	90
<i>Ткаченко Д.О.</i> Музеї морозна як елемент розвитку гастрономічного туризму у світі.....	92
<i>Черній А.О.</i> Вплив VR/AR-технологій на інноваційний розвиток міжнародного туристичного ринку.....	94
СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТУРИЗМУ ТА МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ	
<i>Бурчак І.С.</i> Управління якістю туристичних послуг як фактор економічної конкурентоспроможності destinations.....	97
<i>Грибачук Е.С.</i> Статистичний аналіз медичного туризму у світі.....	99
<i>Драшова І.О.</i> Забезпечення кінцевої цінності та підвищення задоволеності туристів у гастрономах: підхід до Барселони.....	101
<i>Ерфан В.І.</i> Регіональні стратегії розвитку агротуризму.....	103
<i>Личко Д.О.</i> Економічні переваги рекреаційного туру до Бали (Ірештя).....	105
<i>Олексій І.В.</i> Етнопарки Одещини як осередки збереження культурної спадщини та розвитку сталого туризму.....	107
<i>Павлюк О.В.</i> Маркетингові стратегії просування дегустаційних екскурсій.....	109
<i>Пастух І.В.</i> Ціннісне позионування фітнес-клубу: Від емісії тренувань до lifestyle-простору.....	112
<i>Савченко Л.Р.</i> Формування конкурентоспроможності туристичних destinations через ефективні маркетингові стратегії.....	114
<i>Терехов Г.О.</i> Організація шопінг туру в Милані.....	116
<i>Шинка А.Я.</i> Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні та можливості адаптивної міжнародної досвіду.....	117
<i>Черв'яченко О.В.</i> Маркетингові стратегії просування туристичних destinations у міжнародному просторі.....	119
<i>Черній Ю.В.</i> Маркетингові стратегії в туристичному бізнесі для покоління Z.....	121
СЕКЦІЯ 4 КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ	
<i>Андрій С.А.</i> Вулиця Іллі - візитівка міста: як значимий перекус стає частиною культури.....	124
<i>Вішнін М.В., Чорна Л.В.</i> Історико-культурна спадщина як основа стійкості регіону.....	126

**Шинка А.Я., с. 242 "Туризм і рекреація", СВУ "Академія"
Одеський національний технічний університет, м. Одеса, Україна**

У сучасних умовах розвитку економіки України, особливо в контексті євроінтеграційних процесів та повного відновлення, особливого значення набуває розвиток сільських територій. Одним з ефективних інструментів такого розвитку є сільський зелений туризм, який поєднує економічні, соціальні та екологічні функції.

Сільський зелений туризм сприяє диверсифікації доходів дохідів сільського населення, зменшенню рівня безробіття та уможливленню міграційних процесів. Як зазначають дослідники, розвиток цього виду туризму дозволяє підвищити рівень добробуту населення та забезпечити сталій розвиток регіону [1].

Крім того, у гостинній периферії він може відіграти важливу роль у відновленні соціально-економічної стабільності та формуванні позитивного іміджу України на міжнародному туристичному ринку.

Сільський зелений туризм вивчається як форма туристичної діяльності, що базується на використання природних ресурсів, традиційної культури та господарської

117

**II Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та здобувачів вищої освіти
"Розвиток туристичного бізнесу та рекреації: досвід, сучасні виклики та майбутні орієнтири"**

діяльності сільських територій. Він є складовою складовою туризму та сприяє гармонійному поєднанню економічного розвитку з охороною довколишнього середовища [2].

Науковці підкреслюють, що сільський туризм виконує низку важливих функцій: економічну, соціальну, культурну та екологічну. Він сприяє збереженню національних традицій, розвитку ремесел та популяризації локальної історичності [3].

Водночас, сучасні тенденції розвитку туризму вимагають використання інноваційних підходів, зокрема цифрових технологій, маркетингових інструментів та концепцій сталого розвитку.

У країнах Європейського Союзу сільський зелений туризм є важливим елементом державної політики розвитку сільських територій. Так, у Франції, Італії, Австрії та Польщі створені ефективні моделі агротуризму, що передбачають державну підтримку, розвиток інфраструктури та залучення інвестицій.

Зокрема, у країнах ЄС активно застосовуються програми фінансування фермерських господарств, які надають туристичні послуги. Це сприяє розвитку місцевого та середнього бізнесу, створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності туристичних продуктів [4].

В Україні наявні міжнародні організації, агротуризм є одним із найбільш ефективних інструментів розвитку сільських територій, оскільки забезпечує мультипликативний ефект для економіки, сприяє збереженню природного середовища та розвитку локальних громад [5].

Крім того, важливо врахувати впровадження інновацій, зокрема цифрових платформ, мобільних додатків, онлайн-бронювання та маркетингових стратегій, що дозволяють залучити нові сегменти туристів [6].

Україна має величезний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму завдяки різноманітності природних ресурсів, багатій культурній спадщині та традиціям. Особливо перспективними є Карпатський, Подільський та Південний регіони.

Розвиток цього виду туризму сприятиме:

- активній підприємницькій діяльності у сільській місцевості;
- створенню нових робочих місць;
- зростанню доходів населення;
- збереженню культурної спадщини;
- розвитку інфраструктури.

У контексті повного відновлення сільської зеленої туризму може вступити як інструмент соціальної стабільності, відновлення громад та залучення інвестицій [7].

Для ефективного розвитку сільського зеленого туризму в Україні доцільно впровадити системний досвід та адаптувати його до національних умов. Основними напрямками розвитку є державна підтримка агротуристичних видів діяльності, регіональні програми для створення агроплатформ, розвиток туристичної та транспортної інфраструктури (попращання доріг до Карпатського регіону або сільських зонних Іллішів), впровадження цифрових технологій і сучасних маркетингових стратегій (створення онлайн-платформ для бронювання та просування туристичних маршрутів), підвищення якості туристичних послуг (сертифікація агроплатформ і навчання персоналу), розвиток інфраструктури та сталого туризму (кваліфікація туристичних об'єктів для людей з інвалідністю), а також підготовка кваліфікованих кадрів (проведення спеціалізованих курсів і тренінгів у сфері туризму). Отже, сільський зелений туризм є важливим напрямком розвитку туристичної галузі України, що має величезний потенціал у контексті сталого розвитку та повного відновлення.

Впровадження системного досвіду сприятиме підвищенню конкурентоспроможності туристичного ринку, розвитку сільських територій та покращенню соціально-економічного становища населення.

8

Додаток Б. Сертифікат учасника міжнародних науково-практичних конференцій

CERTIFICATE OF PARTICIPATION

THIS CERTIFICATE IS PROUDLY PRESENTED TO:

Alina Shpychka

For participating in the 14th edition of the International Teleconference of Young Researchers "Creating the Society of Consciousness" with the research topic "MODERN ECO-TRENDS IN THE TOURISM BUSINESS USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES"

Lucia GUJUMAN
HEAD OF THE TIMI DEPARTMENT

Eduard HIRBU
HEAD OF THE ESE DEPARTMENT

PARTNERS: actech Trimetrica Innoera

COMRAT STATE UNIVERSITY
SCIENTIFIC RESEARCH CENTER "PROGRESS" D. M. PARMACLI

6TH INTERNATIONAL COMPETITION OF STUDENT RESEARCH PAPERS IN ECONOMICS

DIPLOMA

I degree
awarded to
Mrs. Shpychka Alina
Bachelor Odesa National University of Technology,
Odesa, Ukraine

Rector, PhD, assoc. prof. **Serghei ZAHARIA**
Head of SRC "Progress" D.M. PARMACLI, PhD, assoc. prof. **Tatiana DUDOGLO**

Comrat, November 11, 2024

Додаток В. Презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

Презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра:

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ НА ТУРИСТИЧНИЙ РИНОК УКРАЇНИ

Здобувачка: Аліна ШПИЧКА
Керівник: д.е.н., професор каф.ТБтаР
Віра ЛЕБЕДЕВА

МЕТА, ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

Метою кваліфікаційної роботи є визначення перспектив розвитку сільського зеленого туризму в Україні, обґрунтування шляхів впровадження світового досвіду на туристичний ринок України та розробка нового сільського зеленого туру з урахуванням природного, культурного й етнографічного потенціалу регіонів.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- Розкрити сутність, функції та класифікацію сільського зеленого туризму;
- Проаналізувати світовий досвід розвитку зеленого туризму й визначити можливості його використання в Україні;
- Охарактеризувати роль зеленого туризму в соціально-економічному розвитку сільських територій;
- Дослідити сучасний стан і тенденції розвитку зеленого туризму в Україні;
- Визначити ресурсний потенціал регіонів для формування зелених туристичних продуктів;
- Провести SWOT-аналіз розвитку сільського зеленого туризму;
- Розробити концепцію нового туристичного продукту;
- Сформувати маршрут і програму сільського зеленого туру;
- Здійснити розрахунок його вартості та оцінити перспективи впровадження на туристичний ринок України

Актуальність теми зумовлена потребою пошуку нових підходів до розвитку туристичного ринку України в умовах кризових викликів, воєнного стану та необхідності відновлення економічної активності регіонів. Сільський зелений туризм є важливим саме тому, що його можна розвивати на основі локальних ресурсів: сільських садіб, фермерських господарств, природних ландшафтів, гастрономічних традицій, ремесел і культурної спадщини.

Об'єкт:

сільський зелений туризм як напрям внутрішнього туризму, що сприяє розвитку сільських територій, збереженню культурної спадщини та активізації місцевої економіки.

Предмет:

організаційні та практичні підходи до розвитку зеленого туризму, формування маршруту, економічне обґрунтування і просування туристичного продукту.

Основні завдання:

розкрити сутність і класифікацію зеленого туризму; проаналізувати світовий досвід; дослідити стан і ресурсний потенціал України; провести SWOT-аналіз; розробити тур і розрахувати його вартість.

Сільський зелений туризм розглядається як багатогранне явище, що поєднує рекреаційні, соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку території.

Його основа — перебування туристів у сільській місцевості з використанням природного середовища, традиційного побуту, локальної культури та ресурсів громади.

Турист у межах такого формату не лише пасивно споглядає природу, а взаємодіє з місцевим середовищем: знайомиться з традиціями, ремеслами, гастрономією, господарською діяльністю.

Зелений туризм охоплює суміжні поняття: сільський туризм, агротуризм, екотуризм і фермерський туризм. Його відмінність від масового туризму — автентичність, маломасштабність, зв'язок із громадою, природоорієнтованість і локальний економічний ефект.

У роботі розмежовано кілька споріднених понять. Екотуризм орієнтований передусім на пізнання природи, відвідування відносно незайманих природних територій і формування відповідального ставлення до довкілля. Сільський туризм є ширшим поняттям і передбачає відпочинок у сільській місцевості, створення маршрутів, рекреаційних зон, функціонування сільських та етнографічних музеїв і центрів туристичного обслуговування.

Агротуризм розглядається як різновид відпочинкового туризму, що базується на ресурсах фермерського господарства. Його обов'язковим елементом є проживання туристів у межах або поблизу господарства, а зміст подорожі пов'язаний із сільськогосподарською діяльністю, виробництвом продукції та участю туристів у повсякденному житті ферми. Фермерський туризм виступає більш конкретним підвидом агротуризму, коли саме фермерська садиба є і місцем проживання, і головним об'єктом туристичного інтересу.

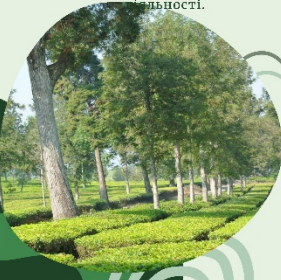
КЛАСИФІКАЦІЯ:

- Екотуризм — подорожі до природних територій із метою пізнання природи, формування екологічної культури та збереження довкілля.
- Сільський туризм — відпочинок у сільській місцевості, що включає проживання, знайомство з побутом, культурою, локальними традиціями та рекреаційними ресурсами.
- Агротуризм — туризм на базі фермерського господарства, де турист може спостерігати або брати участь у сільськогосподарській діяльності.

- Фермерський туризм — прийом туристів безпосередньо у фермерських садибах із можливістю проживання, споживання локальної продукції та участі у господарських процесах.
- За функціональним призначенням зелений туризм поділяється на рекреаційний, пізнавальний та активний.

За формою організації він може бути індивідуальним або організованим через туристичне підприємство.

РОЗДІЛ 1:

У першому розділі також проаналізовано світовий досвід розвитку зеленого туризму. Найдавніші передумови його розвитку сформувалися в Європі, а серед країн, де сільський і фермерський туризм набули особливого поширення, розглянуто Францію, Італію, Австрію, Німеччину, Великобританію та США. У Франції сільський туризм розвивався як відповідь на потребу підтримки сільських територій, фермерства, виноробства та місцевої економіки. В Італії агротуризм сформувався як додатковий вид діяльності фермерських господарств і поступово перетворився на прибутковий сектор, тісно пов'язаний із гастрономічним і дегустацийним туризмом. В Австрії важливе значення має сертифікований відпочинок на фермах, категоризація садиб і контроль якості послуг. Досвід Німеччини показує зв'язок сільського туризму зі сталою політикою розвитку територій, а досвід Великобританії і США демонструє роль приватної ініціативи, автомобільних подорожей, фермерських господарств та локальної інфраструктури. Для України цей досвід важливий через можливість адаптації таких інструментів, як стандартизація послуг, підтримка агросадиб, розвиток туристичних кластерів, цифрове просування, гастрономічні маршрути та інтеграція туризму з фермерством і ремеслами.

РОЗДІЛ 2:

У другому розділі роботи досліджено сучасний стан і тенденції розвитку зеленого туризму в Україні. Нормативно-правове регулювання цього напрямку формується на основі туристичного та господарського законодавства. Закон України «Про туризм» визначає внутрішній, сільський та екологічний туризм як важливі напрями туристичної діяльності, а Закон України «Про особисте селянське господарство» створює можливість надання послуг у сфері сільського зеленого туризму без створення юридичної особи.

Сучасний стан зеленого туризму в Україні формується під впливом воєнних, соціально-економічних і безпекових чинників. Через війну міжнародні туристичні потоки значно скоротилися, частина територій стала небезпечною або недоступною, проте внутрішній туризм зберіг роль одного з механізмів підтримки туристичної галузі.

У роботі визначено основні тенденції розвитку зеленого туризму: зростання попиту на короткотривалі подорожі, популярність природних локацій і сільських садиб, розвиток гастрономічних маршрутів, інтерес до активного відпочинку, цифровізація бронювання та просування, а також поступове посилення вимог до безбар'єрності й інклюзивності туристичних послуг.

РОЗДІЛ 2:

Для оцінки умов розвитку зеленого туризму в Україні у роботі проведено SWOT-аналіз. До сильних сторін віднесено значний природно-рекреаційний потенціал, різноманітність ландшафтів, наявність автентичної культури, народних промислів, гастрономічних традицій, сільського побуту та можливостей для поєднання відпочинку з пізнавальним, екологічним, активним і гастрономічним туризмом.

SWOT-АНАЛІЗ

Елемент SWOT-аналізу	Характеристика розвитку зеленого туризму в Україні
S – сильні сторони	Україна має значний природно-рекреаційний потенціал: Карпати, Полісся, Поділля, Придністров'я, Причорномор'я, лісові, гірські, річкові та сільські ландшафти. Важливою перевагою є наявність автентичної культури, народних промислів, гастрономічних традицій, сільського побуту та можливостей для поєднання відпочинку з пізнавальним, екологічним, активним і гастрономічним туризмом. Значну роль відіграє малий бізнес, зокрема власники садиб, фермерські господарства, локальні виробники та територіальні громади.
W – слабкі сторони	Основними слабкими сторонами залишаються нерівномірний розвиток туристичної інфраструктури, недостатня якість логістики та транспортної доступності окремих сільських територій, низький рівень сервісу, обмежене використання цифрового просування, нестача професійних кадрів та недостатня впізнаваність багатьох сільських destination. Проблемою є також часткова лінійність ринку та відсутність новітньої сформованої спеціалізованої законодавчої бази саме для сільського зеленого туризму.
O – можливості	Перспективи розвитку пов'язані зі зростанням попиту на внутрішній туризм, короткі подорожі, відпочинок у природному середовищі, психологічне відновлення, гастрономічні та етнокультурні маршрути. Додатковими можливостями є розвиток туризму як інструменту відновлення громади, підтримки знятої сільського населення та диверсифікації локальної домогосподарства. Важливими напрямками розвитку є цифровізація, дегіталізація ринку, формування нової законодавчої основи, сталість та безбар'єрність туристичної сфери.
T – загрози	Ключовою загрозою залишається війна, яка обмежує мобільність населення, створює безпекові ризики, зменшує доступність частини територій та стримує інвестиції. Додатковими загрозами є руйнування інфраструктури, вилучення територій, скорочення платоспроможного попиту, відсутність досвідчених, лідерних команд конкуренції з боку більш розвинених європейських туристичних destination, а також ризик втрати автентичності при комерціалізації місцевої культури.

РОЗДІЛ 3:

- Практична частина роботи присвячена розробці нового авторського туру у сфері зеленого сільського туризму під назвою «Бессарабський еко-вікенд: Дунайські плавні та жива культура села». Концепція туру передбачає поєднання природно-пізнавального, етнографічного, гастрономічного, рекреаційного та освітнього компонентів.

- Ідея туру полягає в тому, щоб туристи не лише відвідали відомі природні й культурні об'єкти Одеської області, а й безпосередньо взаємодіяли з місцевими громадами, сільськими садибами, етнографічними просторами, природоохоронними територіями, локальною кухнею та традиційними ремеслами.
- Цільовою аудиторією туру визначено малі групи туристів, сім'ї з дорослими дітьми, туристів віком 25–45 років, корпоративні групи та освітні групи. Для цих сегментів важливими є камерність, безпечна логістика, автентичність, фото-локації, локальна гастрономія, природні вра

МАРШРУТ

- Маршрут туру сформовано як комбінований: Одеса – Фрумушика-Нова – Вилкове – Дунайські плавні – Білгород-Дністровський – Одеса. Тривалість туру становить 4 дні / 3 ночі, кількість туристів — 12 осіб, з них 11 платних туристів і 1 супроводжувач. Загальна протяжність маршруту в економічному розрахунку становить 515 км.
- Початковою та кінцевою точкою обрано Одесу, оскільки місто має розвинену транспортну доступність і може виконувати функцію логістичного центру для туристів з інших регіонів України. Для перевезення групи запропоновано використовувати мікроавтобус на 16–18 місць, що дозволяє розмістити туристів, супроводжувача, водія і багаж без ускладнення координації.

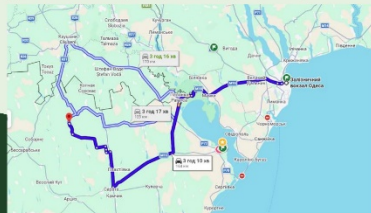

Логіка маршруту побудована за принципом поступового занурення: спочатку турист знайомиться зі сільською та етнографічною Бессарабією через Фрумушику-Нову, потім переходить до водної культури Вилкового та природного середовища дельти Дунаю, а завершенням туру стає історико-культурна зупинка в Білгороді-Дністровському.

ДЕНЬ 1:

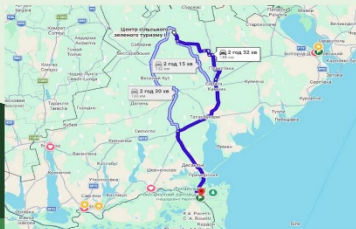
- Перший день туру має адаптаційний та етнографічний характер. Після збору групи в Одесі передбачено переїзд до Фрумушики-Нової. У дорозі керівник групи знайомить туристів із Бессарабією як багатонаціональним регіоном, природними особливостями степової зони Одеської області та роллю зеленого туризму у розвитку малих громад.
- Після прибуття туристи розміщуються у гостьовому домі «Будинок мисливця». Основним змістом першого дня є оглядова екскурсія етнографічним комплексом «Фрумушика-Нова», де туристи знайомляться з історією виселених бессарабських сіл, етнографічними подвір'ями, традиційними житлами, господарськими спорудами, ремеслами, музейними експозиціями просто неба та побутом різних народів регіону.

Дегустаційна програма доповнює етнографічний блок, оскільки гастрономія є важливою частиною культури Бессарабії. Туристам пропонуються локальні продукти, традиційні страви, домашній хліб, бринза, овочеві закуски, м'ясні страви, випічка, мед і трав'яний чай. Через такий формат туристи знайомляться не лише зі смаком регіону, а й із традиціями гостинності та локального виробництва.

ДЕНЬ 2:

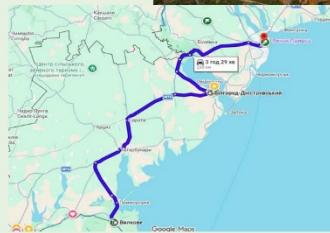
- Другий день поєднує завершення перебування у Фрумушиці-Новій і переїзд до Вилкового. Після сніданку передбачено коротку ранкову прогулянку комплексом, а далі трансфер до Вилкового тривалістю приблизно 2,5 години. Під час дороги керівник туру пояснює значення Дунаю для господарства, культури та туризму півдня Одеської області.
- У Вилковому туристи розміщуються на базі відпочинку Pelican City. Обід оформлюється як гастрономічний блок із майстер-класом «Лицованська риба юшка: смак Дунаю». Це дозволяє подати харчування не просто як сервіс, а як елемент знайомства з лицованською кухнею, рибальськими традиціями та побутом місцевого населення.

Після цього проводиться оглядова екскурсія Вилковим. Вона розкриває місто як специфічну сільсько-водну дестинацію: туристи знайомляться з каналами, побутом мешканців, традиціями рибальства, роллю човнів у повсякденному житті, красномовним музеєм Олександра Шаронова та особливостями життя громади в умовах дельти Дунаю. Завершує день майстер-клас «Плетіння з очерету», пов'язаний із використанням природних матеріалів регіону.

ДЕНЬ 3/4:

- Третій день є ключовим природно-екологічним блоком туру. Після сніданку туристи проходять інструктаж з безпеки на воді та вирушають на водну екскурсію до дунайських плавнів. Маршрут проходить каналами, протоками та очеретяними масивами, де туристи спостерігають водно-болотні ландшафти, птахів, рибальські локації та традиційні форми взаємодії людини з природним середовищем.
- Водна екскурсія має пізнавально-екологічний характер. Туристам пояснюється значення дельти Дунаю як природного комплексу, правила відповідальної поведінки, заборона шуму, залишення сміття та пошкодження рослинності. Після повернення передбачено обід, відпочинок і майстер-клас з рибалки «Рибальські секрети Вилкове», під час якого місцевий рибалка знайомить туристів зі снастями, вузлами, способами підготовки до риболовства та принципами відповідального вилову.

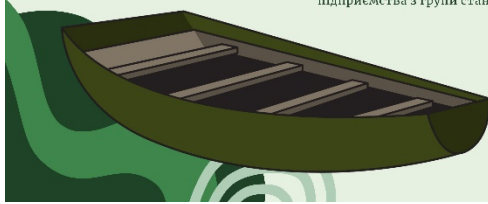

Четвертий день завершує маршрут. Після виселення з Pelican City група переїжджає до Вілограда-Дністровського, де проводиться екскурсія Аккерманською фортецею. Ця зупинка доповнює природний та етнографічний зміст туру історико-культурним компонентом. Після обіду група повертається до Одеси, де відбувається завершення туру.

РОЗРАХУНОК

- Економічне обґрунтування туру здійснено для групи з 12 учасників, з яких 11 є платними туристами, а 1 особа — супроводжувачем. Витрати супроводжувача розподіляються між платними туристами, що дозволяє сформувати реальну ціну реалізації туристичного продукту.
- До основних статей витрат включено транспортне обслуговування, проживання, харчування, екскурсії та активності, страхування, адміністративно-збутові витрати, резерв на надзвичайні ситуації та націнку туристичного підприємства. Транспортне обслуговування розраховано на основі маршруту 515 км і додаткового часу роботи водія. Проживання передбачено у Фрумушиці-Новій та на базі Pelican City. Харчування включає сніданки, обіди, вечері та додаткові гастрономічні витрати. Екскурсійна програма охоплює Фрумушику-Нову, Вилкове, водну екскурсію дельтою Дунаю та Аккерманську фортецю.
- Прямая нетто-собівартість туру становить 9867,72 грн на одного платного туриста. З урахуванням адміністративно-збутових витрат і резерву нетто-вартість становить 11347,88 грн. Після застосування націнки туристичного підприємства у розмірі 20% брутто-вартість туру становить 13617,46 грн на одну особу. Орієнтовний прибуток туристичного підприємства з групи становить 24965,38 грн.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Здобувачка: Аліна ШПИЧКА
Керівник: д.е.н., професор каф.ТБтаР
Віра ЛЕБЕДЕВА

Перевірка тексту на плагіат

Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: «Перспективи розвитку сільського зеленого туризму та шляхи впровадження світового досвіду на туристичний ринок України»

Засіб перевірки <https://www.turnitin.com/>

Унікальність по фразам >50 %

Унікальність по словам >50 %

ONTU_QWB_242_2026_Shpychka_A_Y_TP.docx

 Odessa National University of Technology

Document Details

Submission ID

trnoid::2945-393153324

Submission Date

Jun 13, 2026, 10:53 AM GMT+3

Download Date

Jun 13, 2026, 11:23 AM GMT+3

File Name

ONTU_QWB_242_2026_Shpychka_A_Y_TP.docx

File Size

3.9 MB

96 Pages

19,681 Words

145,537 Characters

 Page 1 of 109 - Cover Page

Submission ID trnoid::2945-393153324

 Page 2 of 109 - Integrity Overview

Submission ID trnoid::2945-393153324

15% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Top Sources

14% Internet sources
3% Publications
8% Submitted works (Student Papers)

Integrity Flags

1 Integrity Flag for Review

 Hidden Text

53 suspect characters on 1 page

Text is altered to blend into the white background of the document.

Our system's algorithms look deeply at a document for any inconsistencies that would set it apart from a normal submission. If we notice something strange, we flag it for you to review.

A Flag is not necessarily an indicator of a problem. However, we'd recommend you focus your attention there for further review.

Здобувачка _____ Аліна ШПИЧКА

Керівник роботи _____ Віра ЛЕБЕДЄВА